

vergadering **C68**
zittingsjaar 2022-2023

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie,
Wetenschap en Innovatie

van 1 december 2022

(Een aantal sprekers namen mogelijk deel via videoconferentie.)

**Vlaams
Parlement**

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Maurits Vande Reyde aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de komst van Amazon als internetgigant op de Belgische markt – 570 (2022-2023)	3
VRAAG OM UITLEG van Caroline Gennez aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen over energieprestatiegebaseerde handelshuur – 645 (2022-2023)	
VRAAG OM UITLEG van Maaïke De Vreese aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen over de indexering van handelshuur – 662 (2022-2023)	8
VRAAG OM UITLEG van Elke Sleurs aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de ministeriële conferentie van het European Space Agency – 678 (2022-2023)	13
VRAAG OM UITLEG van Stijn De Roo aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de crisis in de vleessector en steunmaatregelen voor vleesbedrijven – 685 (2022-2023)	15
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de analyse van het Planbureau over steun voor onderzoek en ontwikkeling – 687 (2022-2023)	18
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over cybersecurity – 694 (2022-2023)	21
VRAAG OM UITLEG van Alessia Claes aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het project 'Femprepreneurs' – 689 (2022-2023)	25
VRAAG OM UITLEG van Alessia Claes aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het ondernemerschap om jongere werkzoekenden te activeren – 693 (2022-2023)	27
VRAAG OM UITLEG van Tom Ongena aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de activering van Oekraïense vluchtelingen en de rol van de lokale besturen daarin – 671 (2022-2023)	30
VRAAG OM UITLEG van Caroline Gennez aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over niet-inzetbare werkzoekenden – 672 (2022-2023)	35

VRAAG OM UITLEG van Maurits Vande Reyde aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de komst van Amazon als internetgigant op de Belgische markt – 570 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyne

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Mijn vraag om uitleg gaat over de opening van een Amazonbezorgcentrum, wat al geleden is van begin vorige maand. Op donderdag 3 november opende minister-president Jambon een groot bezorgcentrum van Amazon in Antwerpen. Dat is een hub die ervoor moet zorgen dat Amazon voortaan de pakjes voor de Belgische markt zelf kan verwerken en daardoor veel meer slagkracht krijgt op de Belgische markt voor e-commerce. In oktober lanceerde Amazon ook al een Belgische versie van zijn website. We waren een van de latere landen waar Amazon actief werd.

Wat ik interessant vond – los van Amazon zelf, want ik vind het prima dat er extra economische activiteit in ons land komt –, was dat de minister-president zei dat hij voorstander was van lokaal winkelen, maar dat Vlaanderen moet meegaan met de tijd. Hij benadrukte dat lokale ondernemers ook de vruchten zouden kunnen plukken van de diensten van Amazon en dat hij dat een win-winsituatie vond voor het shoppen en het winkelgedrag in het algemeen.

Vandaar mijn vraag. Enerzijds zijn we bezig met heel veel kernversterkende plannen van de Vlaamse Regering met betrekking tot lokaal winkelen. Ik vroeg mij af, gewoon beleidsmatig, hoe de opening van dergelijke hubs daar juist in past, zonder uiteraard te zeggen dat we zulke dingen moeten weren, want daar is inderdaad niemand bij gebaat. Hoe past dat binnen de plannen en de zaken die er zijn voor het handelsvestigingsbeleid?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Dank u wel, collega Vande Reyde, voor uw vraag.

De detailhandelsmarkt is uiteraard overal op zoek naar een nieuw evenwicht vanwege de digitale transformatie – ons allen bekend – en het snel evoluerend consumentengedrag. Zowel de grote als kleinere winkeliers zijn hun winkelconcepten aan het bijschaven of aan het experimenteren met nieuwe ideeën en concepten om in te spelen op die nieuwe opportuniteiten en zeker ook de uitdagingen op het vlak van digitalisering.

Marktplatformen zoals bol.com, Decathlon of Amazon kunnen daarin een plaats hebben. Ze bieden aan lokale handelaars of producenten een online distributiekanaal waarbij niet alleen hun marktgebied in Vlaanderen en België kan worden vergroot, maar waarbij ze dus ook de mogelijkheid krijgen om internationaal te verkopen. Het gebruik van zo'n marktplatform is goed schaalbaar en laat aan handelaars die dat wensen, toe makkelijk te testen en te experimenteren.

Zo kan men kiezen voor de fygitale verkoop – dus de mix van fysiek en digitaal –, voor 'omnichannel'-verkoop, voor verkoop via marktplatformen en dergelijke meer. Daarbij moeten we wel een aantal strategische overwegingen in acht nemen, waarbij kritisch naar het eigen winkelassortiment, de product- en dienstenportfolio en het beoogde consumentensegment gekeken wordt. Dat is ook waar we de voorbije zeven jaar op ingezet hebben met 'Het internet. Ook uw zaak.'. Ook de opname van een webinar over verkopen via marktplatformen en een checklist over hetzelfde onderwerp zijn nog steeds beschikbaar via respectievelijk het YouTube-kanaal en de portaal-site van het project.

Voor wat betreft uw vraag naar het nieuwe decreet inzake het handelsvestigingenbeleid: het wijzigingsdecreet is op 28 oktober voor de tweede keer principieel goedgekeurd en is nu voor advies naar de Raad van State. U kunt de gedetailleerde info en het voorontwerp van decreet terugvinden via de website met beslissingen van de regering, op voornoemde datum. Zoals gezegd in deze commissie op 6 oktober, moet daarnaast ook het aanvraagformulier voor het omgevingsloket gewijzigd worden door het Departement Omgeving onder de bevoegdheid van collega Demir. Ook dit initiatief is volop in voorbereiding.

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Bedankt. Het is uiteraard een correct antwoord.

Twee dingen. Ik denk dat zeggen dat we het eigenlijk een goede evolutie vinden dat handelaars kunnen gebruikmaken van dergelijke platformen, gevaarlijk is. Ik zal u uitleggen waarom. Die grote buitenlandse spelers: daar is op zich niets mis mee. Ik bestel daar ook wel eens een pakketje als ik het niet lokaal kan vinden. En we moeten zeker niet naar een Paul Magnette-, PS-scenario gaan, waar we zeggen dat we die dingen verbieden. Dat absoluut niet. Maar aan de andere kant zeggen dat handelaars ook maar actief moeten worden op die platformen, daar ben ik niet mee akkoord. En dat is omdat – en dat is hun goed recht – het zakenmodel van bijvoorbeeld Amazon of bol.com erop gericht is om, als ze lokale handelaars toelaten, die lokale handelaars de prijzen op te dringen die zij willen aanbieden. Nadat ze dat doen, gaan ze ook nog eens de producten die het meest populair zijn bij bijvoorbeeld lokale winkels, in hun eigen assortiment beginnen aan te bieden. En dan gaan ze de zichtbaarheid van die lokale winkels op hun platformen verminderen.

Je kunt dat dus niet verwachten: dat is geen openaccessmodel. En het is ook niet de taak van Amazon en bol.com om dat te doen. Je kunt die mannen niet verwijderen. Maar we moeten niet de illusie hebben dat dat een platform is waar iedereen een gelijk speelveld heeft. Dat is niet zo in de praktijk. Je kunt dat vergelijken met Anderlecht dat zou zeggen dat Club Brugge of Racing Genk gebruik mogen maken van hun stadion, maar dat de inkomsten wel voor 80 procent bij hen blijven. Dat is zo'n beetje de analogie. Ik zou er in uw verdere strategie zeker niet van uitgaan dat we moeten gaan naar een model waarbij lokale handelaars op platformen van buitenlandse online spelers moeten zitten. 'In the end' is dat echt de weg naar de verschraving van het winkelaanbod.

Wat volgens mij wel een oplossing is – en we hebben het er hier in de commissie al over gehad –, dat zijn alle projecten van 'smart cities' waar we mee bezig zijn en die te maken hebben met het stimuleren van lokaal winkelen en lokaal online winkelen, en het maken van een model dat milieuvriendelijker is, met slimme stadsdistributie en zonder die wildgroei aan zotte 'camionetjes' in alle steden. Daar moeten we op inzetten.

Ik weet dat er nu een drietal projecten gaande zijn, in Leuven, Mechelen, en ik dacht ook eentje in Brugge. Ik kan me vergissen. Maar het probleem is daar – en dat hebben we in deze commissie al eens besproken – dat die kennis over die projecten niet gedeeld wordt met andere steden en gemeenten.

Ik weet dat collega De Vreese, en ik dacht ook collega Ronse – die ik trouwens een spoedig herstel toewens, want ik ben zeker dat hij aan het kijken is – daar dan het vuortorenmodel hebben voorgesteld. Dat wil eigenlijk zeggen dat je de resultaten van die verschillende projecten van online winkelen, slimme stadsdistributie ... echt volop moet delen, en zelfs tot in de kleinste gemeente moet aangeven wat ze daarmee kunnen doen. Ik denk dat dat echt iets is dat we kunnen doen, los van concurrentie, die er moet zijn. En je kunt geen spelers weren. Maar onze

toegevoegde waarde vanuit de overheid kan echt zijn om die slimme stadsdistributieprojecten volop te delen onder andere gemeenten. Misschien dat we daar nog verder kunnen kijken, wat er op VLAIO en slimme stad ...

De voorzitter: En had u nog een concrete vraag, collega Vande Reyde?

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Ah, neen, dat was een analyse. Een constructieve bijdrage.

De voorzitter: Dat is duidelijk.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Ik zal nog even een vraag stellen: wat is uw pronostiek voor vanavond?

De voorzitter: We gaan winnen.

De heer Vanryckeghem heeft het woord.

Kurt Vanryckeghem (cd&v): Minister, beste collega's, u weet dat de lokale economie me heel nauw aan het hart ligt, maar ik ben er zeker van dat dat ook geldt voor de andere collega's in deze commissie. Het is een open deur intrappen om te zeggen dat de lokale economieën het in deze tijden echt heel moeilijk hebben. De komst van Amazon kan de lokale handelaars nog verder onder druk zetten.

Een aantal weken geleden rapporteerde De Tijd al over een eerste probleem: Vlaamse ondernemers die hun koopwaar in de nieuwe Belgische webwinkel van Amazon willen aanprijzen, moeten hun productinfo in het Frans invoeren. Amazon negeert zo de meertalige werkelijkheid van ons land. De teksten worden dan door een computer vertaald, wat tot een aantal hilarische of opmerkelijke productbeschrijvingen leidt. Zo kunt u 'notenboomsticks' van Nutella kopen, alsook een 'mierencrème' van Lotus. Maar goed, alle gekheid op een stokje, dit terzijde, om maar aan te tonen dat Amazon het echt niet nauw neemt met de Vlaamse handelaars.

Ik ben eigenlijk 100 procent akkoord met collega Vande Reyde. We geloven dat er een plek is voor webgiganten in Vlaanderen, maar deze moeten zeker hand in hand gaan met onze lokale economie. Onze lokale handelaars mogen daar zeker in ondersteund worden.

Daarom nog mijn korte vraag aan onze minister van Economie: staan er nog acties gepland vanuit de Vlaamse overheid om het lokale winkelen te promoten in deze zeer belangrijke komende kerstperiode?

En ook voor mij: we gaan winnen vanavond!

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Collega's, minister, ik sluit me graag aan bij deze interessante vraag, met ook een andere insteek. Dat het een gamechanger zal zijn, is zo wel duidelijk, aangezien er in Wallonië nu gesproken wordt over een op vijf pakketjes die op straat worden vervoerd, die afkomstig zijn van Amazon. Die hebben dus 20 procent van de pakjesmarkt in handen. Dat is heel veel. Het is niet ondenkbaar dat dat bij ons ook zo zal gaan.

Alleen wou ik een vraag stellen over de toelevering. Je hebt een extra speler. Er zal meer verkeer zijn. Er zullen meer pakjesdiensten geleverd worden. En dat is vandaag de dag al voor een stuk een probleem. Je hebt enerzijds een mobiliteitsprobleem, heel veel busjes die op en af door onze wijken, door onze straten rijden. Anderzijds heb je dan ook nog eens het probleem van de onderaannemingen die

daarbij ingeschakeld worden, en de dramatische situaties die we hebben gezien van mensenhandel en uitbuiting bij die pakjesdiensten. Ook Amazon spreekt er nu over de keten zoveel mogelijk zelf in handen te hebben, ook voor een stuk zelf die toelevering te doen, maar ook te rekenen op die onderaannemers.

Dus eigenlijk gaan mijn bijkomende vragen daarover. Hoe staat u ertegenover dat er een extra speler komt die alweer voor meer vervoer zal zorgen, voor meer auto's op de baan, die niet inspeelt op de slimme, moderne toeleveringsdiensten die eigenlijk nodig zouden zijn, en die voor extra problemen kan zorgen? Daarnaast, alweer pakjesdiensten via onderaannemingen die minder goed gecontroleerd kunnen worden. Het risico op uitbuiting is daar ook groter. Het is niet ondenkbaar als je naar het buitenland kijkt en naar ons. Dus de bijkomende vraag is: hebt u daar al contact over gehad met de federale collega's? Zal daar ook een extra turbo op gezet worden, en hoe zult u dat mee monitoren zodat er niet een extra kwetsbaarheid bij komt op dat vlak?

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaike De Vreese (N-VA): Collega's, minister, voorzitter, een goed evenwicht tussen online en fysiek is belangrijk. Ik voel me hier vandaag een beetje eenzaam in deze zaal, maar dit terzijde.

In Vlaanderen maken we inderdaad een omslag naar het fygitaal kopen. Het zal vanaf nu altijd een combinatie zijn tussen digitaal en fysiek kopen. Het is uitermate belangrijk om daarin naar een gelijk speelveld te gaan. We moeten erover waken dat gelijk welke onlinespeler, ook al heeft die een heel sterke marktpositie, niet aan oneerlijke handelspraktijken doet, correct omgaat met het personeel en ook verder kijkt dan zijn eigen personeel, naar – zoals collega Annouri aanhaalde – mensen die in onderaanneming worden tewerkgesteld. Want zoals we de laatste tijd hebben gemerkt, heeft dat tot zeer schandelijke en verschrikkelijke praktijken geleid.

Onlinespelers als bol.com maken daarin een omwenteling mee. Onlangs heb ik contact gehad met hen. Ze stellen dat de samenwerking met de lokale spelers zeer belangrijk is voor hen en dat ze die naar waarde schatten. Ik sluit aan bij de collega's: hoe kunnen we ervoor zorgen dat ook de zichtbaarheid van die lokale spelers duidelijker aan bod komt? Dat zal ook binnen de markt van de onlinespelers verder aan bod komen en als concurrentiële meerwaarde verder worden uitgespeeld door die digitale platformen.

Ik heb nog een laatste vraag. Vanuit de Vlaamse overheid worden heel wat zaken gepromoot om de lokale winkels te versterken. Ook in het decreet zijn hierover heel wat zaken opgenomen. Hoe zult u de lokale besturen nog meer zelf motiveren om kernversterkend te werken en om daarin ook onze lokale winkels een plaats te geven?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Collega's, ik dank jullie voor jullie bijkomende vragen.

Ik begin met de vraag van collega Vande Reyde. We gaan winnen vanavond, collega.

Ik heb uw beschouwing genoteerd. Ik heb genoteerd dat u voorstander bent van slimme stadsdistributie, ikzelf uiteraard ook. Het is vandaag een realiteit geworden. Ook daar moet er een evenwicht worden gezocht tussen de realiteit van de grote platformen en onze lokale handel, om hun positie daarin te versterken en zichtbaar te maken, zoals collega De Vreese terecht opmerkt.

Het gelijke speelveld is daarin een belangrijk aandachtspunt. Zoals verschillende collega's hebben aangehaald, zijn de omstandigheden waarin het personeel werkzaam is, voor ons en voor mij een bijzonder aandachtspunt. Vanaf dag één hebben we sterk ingezet op onze sociale inspectie. We hebben de voorbije zomer gemerkt dat dat geen overbodige luxe is. Ik volg dat van zeer nabij en wil die diensten meer slagkracht geven om hun werk goed te doen en illegale tewerkstelling en vooral uitbuiting maximaal tegen te gaan, te voorkomen en daar kordaat tegen op te treden wanneer het zich voordoet, ook in deze context.

Collega Vanryckeghem, u had een specifieke vraag naar acties tijdens de komende kerstperiode. Op dit ogenblik hebben we geen acties gepland naar aanleiding van de kerstperiode. Het promoten van lokaal winkelen is wat mij betreft niet meteen de kernopdracht van de Vlaamse overheid, maar wel van steden en gemeenten. We willen ondernemers stimuleren om innovatief en competitiever te zijn. We hebben daarbij de steun van Flanders DC, met het project 'Ik Koop Belgisch', dat ik graag onder de aandacht breng. Ook lokaal zijn er verschillende initiatieven waarnaar we in dit verband kunnen verwijzen, zoals de pop-up in de Grand Bazar in Antwerpen en de pop-up in de Dampoort in Gent.

Collega Annouri uitte zijn bezorgdheid omtrent de toelevering. Er is verwezen naar de slimme distributie op dat vlak. Dat is belangrijk in de ontwikkeling van smart cities in Vlaanderen. Het is inderdaad een aandachtspunt in deze context. Ook daar is er bezorgdheid rond de onderaanneming en uitbuiting. Er is een belangrijke rol weggelegd voor onze Vlaamse sociale inspectie om er maximaal op toe te zien dat dit soort zaken worden vermeden.

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Collega's, jullie beschouwingen zijn interessant. We zijn het er allemaal over eens dat we concurrentie en evolutie niet kunnen uitsluiten, maar dat we moeten voortwerken aan mogelijke slimme oplossingen.

College Annouri, ik vind uw opmerking zeer terecht. Die slimme stadsdistributie is niet alleen een sleutel tot succes voor de lokale handel, die sinds corona trouwens veel meer mee is met onlineverkoop, niet zoals Amazon en bol.com dat doen, maar op een andere manier. We kunnen hen echt wel stimuleren via slimme stadsdistributie. Het komt erop neer dat je grote stadsmagazijnen langs de stadsrand hebt en dat je de stad binnen kunt op een milieuvriendelijke wijze.

Ik sluit af. Ik erger mij in mijn eigen stad dood aan die camionetjes, zoals de mensen van een koerierbedrijf dat ik niet nader zal noemen – maar het is UPS – die denken dat ze overal mogen gaan en staan waar ze willen en dat ze de weg mogen blokkeren omdat ze een pakje moeten leveren. Dat is niet meer houdbaar. Met die slimme stadsdistributieprojecten kunnen we daarin een verschil maken. Het is voer voor verder beleid. Ik dank u.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Caroline Gennez aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen over energiestatistiekbaseerde handelshuur – 645 (2022-2023)

VRAAG OM UITLEG van Maaïke De Vreese aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen over de indexering van handelshuur – 662 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyne

De voorzitter: Mevrouw Gennez heeft het woord.

Caroline Gennez (Vooruit): Collega's, goeiemorgen. Ik sluit mij graag aan bij diegenen die zeggen dat we straks gaan winnen. Het is soms met de moed der wanhoop, maar we blijven erin geloven. Minister, ik hoop dat we ook gaan winnen inzake het betaalbaar houden van de handelshuur, niet het minst voor onze kleinhandelaars, waarover we het hier daarnet ook hebben gehad.

We hebben een advies kunnen inkijken van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) over het voornemen van de Vlaamse Regering om een energiestatistiekbaseerde handelshuur in te voeren en ook de indexering van de handelshuur te koppelen aan het energiestatistiekcertificaat (EPC). Dat gebeurde eerder al voor huurwoningen, begin oktober. Het advies van de SERV, dat er op uw vraag is gekomen, stelt dat de energiecrisis en de scherpere klimaatdoelstellingen voor 2030 een versnelde energiebesparing en 'defossilisering' nu noodzakelijk maken, ook met het oog op de volgende winters.

De kern van het SERV-advies is de aanbeveling tot het maken van een regulerings-impactanalyse (RIA). Op die manier zou er een duidelijke probleemanalyse zijn, kunnen de beleidsdoelen scherper worden gesteld en kunnen alternatieven en effecten van de maatregel verder worden onderzocht. Een groot knelpunt om onmiddellijk iets voor de huurders te betekenen, aldus de SERV, ligt in het feit dat voor niet-residentiële gebouwen minder EPC-labels beschikbaar zijn. Daarnaast kunnen energie-investeringen voor de verhuurders leiden tot een stopzetting van de verhuring en daardoor een impact hebben de professionele activiteiten van de huurder. De SERV vraagt u dan ook om op zijn minst de scope van de regeling nauwgezet te bekijken. Hij suggereert om naast of in plaats van de koppeling aan de EPC's een koppeling met andere energievereisten en -investeringen te overwegen, zoals fossielvrije verwarming, de deelname aan een convenant of aan een grootschalig project of een individuele afspraak met de huurder over energie-engagementen.

Minister, op basis van het SERV-advies hebben we de volgende vragen. Welke conclusies trekt u hieruit? Eerder gaf u aan dat u uw definitieve regeling of aanpassing van de handelshuur op basis van het EPC zou baseren op het SERV-advies. Wat gaat u nu concreet doen? Hoe wilt u op korte en middellange termijn vermijden dat zelfstandigen en kleine ondernemingen aankijken tegen een indexatie van hun handelshuur, gezien het feit dat de EPC-koppeling nog wel even zal duren? Ook is er de hoge inflatie, die sinds gisteren gelukkig weer wat getemperd is, maar toch nog 10 procent bedraagt. Ziet u een mogelijkheid om, in afwachting van het uitwerken van maatregelen voor verhuurders van handelspanden, de huurindexatie te plafonneren op 2 procent?

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaike De Vreese (N-VA): Minister, ik sluit me aan bij de vragen van collega Genez. Het zijn al moeilijke tijden geweest voor onze handelaars. De achtereenvolgende crisissen, de inflatie, de duurdere grondstof- en energieprijzen en het dalende consumentenvertrouwen hebben het onze ondernemingen de jongste jaren natuurlijk niet gemakkelijk gemaakt. Door de diverse indexeringen nemen ook de huurprijzen van de handelspanden toe. De ondernemers die een pand huren dat niet energie-efficiënt is, betalen niet alleen hogere energiefacturen, maar ook hogere huurprijzen.

Comeos en Retail Forum Belgium (RFB) lanceerden voor de zomer een voorstel voor een eerlijke, sociale en duurzame indexering. Dat kan inderdaad met een hervorming van de huurindex. Concreet wordt in het voorstel de huurindexatie gekoppeld aan de EPC-normen van een huurpand. Zo kunnen alleen de verhuurders van energiezuinige panden een volledige indexering doorvoeren. Collega Genez heeft het advies van de SERV voor een stuk toegelicht, zodat ik daar zelf niet meer in detail op moet ingaan. De SERV zegt inderdaad dat er een RIA moet komen, en dat tevens moet worden bekeken of er andere vereisten kunnen worden gesteld, zoals fossielvrije verwarming of andere energie-investeringen en -engagementen.

Minister, wat is uw reactie op het SERV-advies dat u kreeg? Wat zijn de volgende stappen die u zult zetten? Hoe zal de RIA verder worden opgemaakt? Hoe kan dit bijdragen tot meer betaalbare en energiezuinige handelspanden? Zal de SERV ook in een verder traject worden betrokken?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Wat is mijn reactie op het SERV-advies en welke conclusies trek ik eruit? Hoe zullen we de reguleringssimpactanalyse aanpakken en hoe kan dit bijdragen om te gaan naar meer betaalbare en energiezuinige handelspanden?

Ik ben zeer tevreden met dit in mijn ogen evenwichtig en genuanceerd advies van de SERV. Het advies bevestigt enerzijds de opportuniteit en de mogelijke voordelen van de koppeling van de indexering aan de EPC-waarde van een pand, maar vestigt terecht ook de aandacht op een aantal belangrijke praktische en juridische aandachtspunten die bij de verdere uitwerking meegenomen moeten worden.

Concreet erkent de SERV dat de huidige hoge inflatie een opportuniteit biedt om met een voorwaardelijke huurindexatie ook verhuurders van handelspanden aan te zetten om energie-investeringen te doen. Deze extra wortel kan het fossiel energieverbruik en de energie- en huurlasten voor huurders verminderen, zoveel is duidelijk. Het concept verdient volgens het advies nader onderzoek, waarbij de SERV concreet ook een reguleringssimpactanalyse suggereert.

Ik onderschrijf volledig de bekommernis om deze maatregel grondig uit te werken, zowel naar toepassingsgebied, voorwaarden als impact toe. Ik heb het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) ook de opdracht gegeven die oefening te doen en vandaar ook dat de SERV van bij de aanvang betrokken is. Parallel aan de adviesvraag bij de SERV heeft VLAIO ook het traject al opgestart om deze decreetswijziging juridisch uit te werken. Een reguleringssimpactanalyse brengt echter ook de gekende nadelen met zich mee, terwijl ik deze maatregel absoluut niet op de lange baan wil schuiven.

Zoals de SERV terecht stelt, is er vandaag immers een momentum om een extra wortel te introduceren die verhuurders stimuleert om structurele energie-investeringen te doen in energetisch slecht presterende handelspanden, als tegenprestatie voor indexatie van de huurprijs. Ik deel de visie dat we dit momentum moeten aangrijpen om een maatregel te introduceren die de kwaliteit van onze handelspanden op niveau houdt én tegelijk structureel de energiekosten van

huurders vermindert. Dat zijn doelstellingen die de SERV zelf belangrijk, billijk en nastrevenswaardig noemt.

Tot slot stelt de SERV terecht dat het essentieel is dat we de complementariteit met onder meer ons beleid inzake kernversterking bewaken en met het bestaand beleid om energiestaat van huurpanden te verbeteren. Uiteraard ben ik het er ook mee eens dat uitwijkgedrag en misbruiken vermeden moeten worden.

Wat zijn de volgende stappen? Mevrouw De Vreese, zoals gezegd, heb ik VLAIO gevraagd om zowel een diepgaandere juridische analyse te laten opmaken, inclusief de uitwerking van een decreetswijziging, als de juiste koppeling met de EPC-certificaten te analyseren. Daarbij speelt vooral dat de introductie van de EPC-certificaten vandaag voor handelspanden nog lang niet zo ver gevorderd is als op de residentiële huurmarkt het geval is. Het juridische advies moet hier dan ook een praktisch realiseerbaar traject voor uittekenen, met wellicht een gefaseerde uitrol.

Op welke manier wordt de SERV verder betrokken? Afhankelijk van de gekozen procedure voor het verdere regelgevende traject zal de SERV formeel of informeel verder betrokken blijven. De adviesvraag bij de start van dit traject is duidelijk zeer zinvol gebleken, dus ik koppel ook graag terug bij de verdere uitwerking.

Hoe wil ik op korte en middellange termijn vermijden dat zelfstandigen en kleine ondernemingen aankijken tegen een indexatie van hun handelshuur gezien de hoge inflatie? En is er een mogelijkheid om, in afwachting van de uitwerking van een of meerdere energiemaatregelen voor verhuurders van handelspanden, de huurindexatie te plafonneren op 2 procent?

Mevrouw Gennez, op uw vragen om de koppeling met EPC en dus de doelstelling om de handelspanden te verduurzamen, los te laten, heb ik eerder al geantwoord dat ik daar geen voorstander van ben. Ik wil absoluut dit momentum aangrijpen om op lange termijn een structurele oplossing te introduceren in de handelshuurwetgeving die én de huurlasten verlicht voor huurders én verhuurders incentiveert om te investeren in de verdere verduurzaming van hun pand. Ik wil die kans niet laten voorbijgaan, laat dat duidelijk zijn. Een botte beperking van de index voldoet daar niet aan, en is ook niet noodzakelijk fair voor bijvoorbeeld een gepensioneerde zelfstandige die ook leeft van de huurinkomsten van zijn vroegere winkel.

Zoals u weet, doen we zowel via de directe steun voor energiekosten als via de overbruggingslening een belangrijke inspanning om de gestegen kosten voor onze ondernemers, niet alleen die van de handelshuur, vandaag te verlichten.

De voorzitter: Mevrouw Gennez heeft het woord.

Caroline Gennez (Vooruit): In het liedje 'Mia' regeert de middenstand het land. Als kleinhandelaars tevreden zijn betekent dat doorgaans dat consumenten voldoende koopkracht hebben om te investeren en te kopen. En dan zijn wij van Vooruit ook tevreden.

U verwijst terecht, minister, naar de traagheid van de reguleringssimpactanalyse (RIA) en de uitrol voor de indexering van de handelshuur en de koppeling aan de EPC-rates. Ik ben daar ook absoluut voorstander van. De incentive voor verhuurders om hun panden energiezuiniger te maken, is een goede incentive. We moeten het momentum grijpen.

U geeft terecht aan dat dit iets is voor de langere termijn. Vandaar dat wij er al een paar keer, en nogmaals, voor pleitten om in fases te werken. De inflatie is nu keihoo. Zorg ervoor dat er nu een plafond komt van 2 procent. U hoeft dat niet ten eeuwigden dage aan te houden. Op het moment dat er voldoende handelspanden een EPC-label bezitten en er voldoende EPC-labels zijn afgeleverd door

energiedeskundigen, kunnen we overgaan tot de koppeling aan de EPC-waarden van de indexering. We doen de handelaars, niet het minst de kleinhandelaars, een plezier als we in twee fases werken.

Ik heb nog een bijkomende vraag die ik ook uit het advies van de SERV put. Ze gaat over de mogelijke impact op onze handelskernen. U hebt er zelf zijdelings naar verwezen. De panden in de handelskernen van onze steden en dorpen presteren doorgaans energetisch slechter dan de handelspanden in vaak grotere winkelcomplexen buiten de kern. Mijn vraag is hoe u de impact daarvan incalculeert op de leefbaarheid en de levendigheid van steden en dorpen.

Een tweede bijkomende vraag is de volgende. De SERV geeft ook de beperkte beschikbaarheid van EPC-deskundigen aan. Als ik het goed heb, zijn er voor klein niet-residentieel EPC, type C voor niet-residentieel en type D voor groot niet-residentieel een te beperkt aantal EPC-deskundigen om die labels af te leveren. Hoe gaat u daaraan tegemoetkomen om uw voorstel van de koppeling op de lange termijn toch in orde te krijgen?

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaike De Vreese (N-VA): Minister, het is inderdaad heel belangrijk om dit diepgaand juridisch te analyseren en heel goed in te schatten wat de impact is van mogelijke decretale wijzigingen op het terrein. We hebben het daar al verschillende keren over gehad. Het is zeer complex. Er zijn ook handelspanden waar meerdere zaken, meerdere ondernemers en handelaars gevestigd zijn. Die hebben contracten met een verschillende duurtijd. Dat maakt het voor de verhuurder zeer moeilijk om grote investeringen en werken uit te voeren omdat een aantal handelaars op straat komen te staan. Dat mag natuurlijk niet de bedoeling zijn.

Heel wat uitdagingen zijn er ook met de EPC-attesten die momenteel niet voorhanden zijn. Ik steun absoluut het verder onderzoek dat u via VLAIO zult doen.

Uw antwoorden bieden wel nog geen goed zicht op de timing. U zegt dat we het moment moeten aangrijpen. Dat vind ik absoluut ook. Vandaar ook mijn vraag: wat is de verdere timing die u voor ogen hebt? Vanuit een crisis kunnen we momenten aangrijpen om regelgeving te veranderen die goed is voor zowel de handelaar als de verhuurder en met een evenwicht in dezen. We hebben met corona verschillende keren gezien dat het evenwicht heel belangrijk is als we rond de handelshuur een maatregel uitwerken.

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Ik sluit me graag aan bij deze interessante vraag van de collega's. Bij de vorige vraag hadden we het over grote ketens die het lokale handelaars moeilijk zouden maken. Dat heeft deels ook te maken met dit thema. Als je spreekt met handelaars in mijn stad, maar ongetwijfeld ook daarbuiten, blijkt dat voor veel beginnende spelers, met veel ambitie, een indexering de druppel kan zijn om niet meer verder te kunnen gaan. Die mensen zijn kwetsbaar, zijn net aan het beginnen. Zoiets kan hen ertoe leiden om ermee te stoppen.

Ik wil ook even uitzoomen naar een ander probleem. In heel veel steden worden handelsprijzen disproportioneel verhoogd, los van die indexering en de koppeling aan de EPC-waarde, waarvan ik net zoals collega Gennez denk dat er nu een oplossing moet zijn en dat een plafonnering veel meer soelaas zou brengen dan de nodige langetermijnplanning om ervoor te zorgen dat er decretaal geen fouten gemaakt worden en men de juiste stappen zet. Men doet die disproportionele verhoging wanneer huurcontracten even aflopen. Daardoor – en dan kom ik weer bij mijn eerste punt – zijn er heel veel handelaars die niet meer kunnen volgen en ermee stoppen. En wie neemt die handelsruimtes dan in? Grote ketens. Daardoor

zie je in steden en dorpen overal dezelfde winkels terugkomen en krijgen lokale handelaars het steeds moeilijker.

Mijn bijkomende vraag, minister, naast mijn aansluiten bij collega Gennez dat er nu een oplossing nodig is voor die indexering, omdat dat lokale handelaars nu impacteert – ik zie het in mijn stad, maar u komt daar ongetwijfeld ook mee in aanraking –, is om het breder te trekken en op termijn te kijken naar die stijgende handelshuur, waardoor lokale handelaars het moeilijk krijgen en heel wat ketens voor een uniformisering van onze straten zorgen. Straten worden zo kopieën van elkaar. Dat is niet goed voor onze lokale handelaars, maar ook niet voor de economie die wij allemaal voor ogen hebben.

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Bedankt voor de bijkomende vragen, collega's.

Algemeen, wij zijn ons bijzonder goed bewust van de liquiditeitsnoden en de moeilijke situatie waarin handelaars zich vandaag bevinden. Daarom hebben we bij het tijdelijk steunkader in het Europees crisis kader – waarbinnen we steun kunnen geven naar aanleiding van de energiecrisis aan onze bedrijven – de handelaars en kleine zelfstandigen – de bakker en kapper op de hoek van de straat – meegenomen, met een factuur tot 7500 euro. We hebben die drempel zo laag mogelijk gelegd om zoveel mogelijk handelaars mee te nemen in die moeilijke periode. Er is 250 miljoen euro voorzien en de aanmeldingen gebeuren nu, in het vierde kwartaal, maar ook in het eerste kwartaal van 2023 willen we dat aanbieden, omdat daar natuurlijk ook nog wel wat te verwachten valt op het vlak van druk op onze handelaars en ondernemingen.

Er is ook de overbruggingslening, waar ik hier in dit verband nog graag naar verwijs, alsook de investeringen in energie-efficiëntie om onze bedrijven en handelaars maximaal te ondersteunen.

Collega Gennez, het kan inderdaad niet de bedoeling zijn dat ze als het ware naar de kern worden geduwd, het verdringingseffect. Ik ben het daarover met u eens. Dat is iets wat we zeker moeten bewaken. Ons kernversterkend beleid mag niet worden uitgehold.

Wat het plafond betreft, valt het ook op dat de zelfstandige organisaties waar ik naar verwees, daar geen vragende partij voor zijn. Het juridisch traject dat we moeten nemen, zal dus voor een gedifferentieerde benadering gaan. Daartoe is ook de opdracht gegeven. Het klopt ook dat er op dit moment een tekort is aan EPC's. VLAIO maakt die analyse nu ook, om tot een gefaseerde uitrol te kunnen komen die ook werkbaar zal zijn in de praktijk. We willen de EPC-uitrol voor handelspanen ook versterken, en dan zullen we op dat vlak stappen vooruit zetten met die maatregel.

De timing is asap. Het juridisch traject loopt, en parallel is er een advies gevraagd aan de SERV. We gaan dat juridisch waterdicht uitwerken – dat is noodzakelijk – en zo snel mogelijk een voorstel indienen. Maar we nemen dus de nodige tijd voor een grondige uitwerking ervan.

Directe steun, daar heb ik naar verwezen. Er komt geen overheidsingrijpen in de indexering van de handelshuur, wel op termijn via het EPC.

Ik denk dat ik daarmee alle bijkomende vragen heb beantwoord.

De voorzitter: Mevrouw Gennez heeft het woord.

Caroline Gennez (Vooruit): Dat hebt u inderdaad, minister, maar niet tot volledige tevredenheid van mijzelf, wat u niet helemaal zal verbazen. Ik ben wel

voorzitter van uw duurzame en juridisch sluitende langetermijnaanpak om de huurindexatie te koppelen aan de EPC-labels, maar tegelijkertijd hoor ik van heel veel kleine zelfstandigen dat los van de goede maatregelen die u aanraakt – energie, investeringen vanuit de overheid, het overbruggingskrediet –, de handelshuur, die doorgaans enkele duizenden euro's bedraagt voor een kleinhandelaar, een strop rond de nek is, vandaag en gisteren, gezien de stijgende inflatie. Bovendien, een plafond op de index van de huurprijzen van handelspanden, dat kost niets. Het komt niet vaak voor dat de overheid maatregelen kan nemen die mensen echt helpen, zonder iets te kosten. Ik vrees dat ik u niet van gedachten zal kunnen veranderen, minister, maar ik blijf het wel betreuren. Wie weet, als u er nog eens een nachtje over slaapt, komt u misschien toch nog tot de tweefaseoplossing: een onmiddellijke plafonnering van de indexering op 2 procent en op langere termijn het EPC-label. Daarvoor hebt u alvast alle steun.

De voorzitter: Uw doorzettingsvermogen siert u.

Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaike De Vreese (N-VA): Minister, ik ben blij dat u onmiddellijk aan de slag bent gegaan met dat SERV-advies en dat VLAIO hier nu verder aan werkt. Ik wil nog eens benadrukken dat de Vlaamse Regering inderdaad heel wat middelen heeft voorzien om op korte termijn handelaars te gaan ondersteunen. Dat is heel belangrijk, want ook wij als fractie zitten in met die startende ondernemingen, die het op dit moment heel moeilijk hebben, mede door de stijgende energieprijzen, om hun zaak rendabel te maken. Wordt vervolgd, denk ik dan.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Elke Sleurs aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de ministeriële conferentie van het European Space Agency – 678 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyne

De voorzitter: Mevrouw Sleurs heeft het woord.

Elke Sleurs (N-VA): Minister, collega's, een tiental dagen geleden was het weer tijd voor de ministeriële conferentie van het Europees Ruimteagentschap of European Space Agency (ESA). Dat is in feite het hoogtepunt voor het ruimtevaartbeleid en de ruimtevaartindustrie. Men kan het beschouwen als een Europese top. Er worden ook heel wat middelen verdeeld. België is daar ook aanwezig. Het investeert veel in de ruimtevaartindustrie, wat we natuurlijk toejuichen. Federaal werd beslist het budget op te trekken van 14,5 miljard euro naar 18,7 miljard euro. Vlaanderen probeert via het Impulsprogramma Ruimtevaarteconomie toch ook wel te wegen op deze beslissingen, om zo de Vlaamse return en de impact op onze Vlaamse ruimtevaartindustrie toch te vergroten.

Minister, die vierjaarlijkse ministeriële conferentie is een heel belangrijk moment in het hele ruimtevaartgebeuren. Daarom hebben we op Vlaams niveau toch ook wel een paar vragen voor u. Hoe evalueert u die ministeriële conferentie? Wat is uw visie op het resultaat daarvan? Welke inbreng hebt u gehad bij federaal staatssecretaris Dermine? Welke resultaten boeken we? Hoe zal de opvolging gebeuren van de projecten die alsnog zijn gekozen en waartoe dus definitief is besloten in deze ministeriële conferentie? Hoe evalueert u de samenwerking met de federale overheid? Hoe evalueert u het Impulsprogramma Ruimtevaarteconomie met het oog op deze ministeriële ESA-conferentie?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Mevrouw Sleurs, dank u wel voor uw vraag. Zoals u weet, mag Raphaël Liégeois zich bij het Europese astronautenkorps voegen. Met zijn selectie wordt hij zo mogelijk de derde Belg in de ruimte. Van de 25 landen die bij ESA daarop intekenden, krijgen enkel Spanje, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Zwitserland en België er een nieuwe 'beroepsastronaut' bij. Daar mogen we toch best wel fier op zijn. Ik ben er dan ook van overtuigd dat een nieuwe Belgische astronaut de ruimtevaart en de wetenschap hierrond een extra impuls zal kunnen geven, ook bij het brede publiek, en zeker ook motiverend kan werken voor onze jongeren om te kiezen voor STEM-richtingen (Science, Technology, Engineering and Mathematics). Kijk maar hoe dat met het Vlaamse voorbeeld Frank De Winne in het verleden ook al het geval was.

Zoals u weet, volgen wij de ESA-discussies en de regionale verspreiding op de voet. Zoals zeker u, als voormalig bevoegd staatssecretaris, dat echter ook zeer goed weet, doen wij dat vanuit de tweede lijn omdat dit in eerste orde een federale bevoegdheid is. De verhoging van het ESA-budget met 17 procent ten opzichte van de vorige ministeriële conferentie in 2019 biedt zeker en vast ook extra kansen voor onze Vlaamse ruimtevaartindustrie.

Daarom hebben mijn kabinet en onze administratie, namelijk het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) en het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO), heel wat contacten gehad met de Vlaamse Ruimtevaart-industrie (VRI) en Flanders Space. Zo konden we de gesprekken met de federale administratie van het Belgian Federal Science Policy Office (BELSPO) optimaal helpen voorbereiden. Flanders Space heeft hiertoe in februari en november van dit jaar een rondvraag gedaan bij alle Vlaamse ruimtevaartactoren en zo een bepaling gedaan van de Vlaamse prioriteiten en opportuniteiten in de diverse ESA-programmalijnen. Dit werd intern ook doorgesproken en doorgegeven aan BELSPO.

Aanvullend hierop heb ik als bevoegd minister op 8 november een vervolgbrief gestuurd naar staatssecretaris Dermine, als update na de briefwisseling met mijn voorgangster, mevrouw Crevits. Ik heb daarin gevraagd de regionale verdeel-sleutels te respecteren, maar ook om een duidelijke en transparante rapportering en berekening van die cijfers. Ik heb daar nog geen antwoord of reactie op mogen ontvangen.

Daarnaast heeft Flanders Space een 'position paper' opgemaakt in naam van VRI, die zij als basis gebruiken voor verdere besprekingen met de federale overheid, BELSPO en het bevoegde kabinet van staatssecretaris Dermine.

Wij weten dus dat er vorige week is beslist tot een verhoging van het ESA-budget, maar momenteel wachten we nog op de definitieve versie met de inzet van België in de diverse ESA-programmalijnen. Zoals gezegd, is dat natuurlijk iets dat bij onze federale collega's en bij BELSPO zit. Daarover werd ook nog niet met ons gecommuniceerd. Uiteraard zal dit, zodra bekend, onmiddellijk worden besproken met VRI en Flanders Space. Dan zullen we dus een grondige analyse maken van de mogelijke effecten voor de Vlaamse actoren, en de nodige contacten leggen met de federale overheid.

Ik kom tot uw laatste vraag. De verhoging van de ESA-budgetten en de nieuwe Belgische astronaut zullen een positieve invloed hebben op diverse luiken van het Impulsprogramma Ruimtevaart-economie. Zoals u weet, zijn de Frank De Winne-mandaten hier ook een onderdeel van. Door de extra middelen bij ESA kan er een vlottere doorstroming komen voor een opvolgproject, en zullen er meer onderzoekers en studenten worden aangetrokken door een loopbaan in de ruimtevaart-sector. Zo zal men aan dit luik uit het programma ook extra voeding kunnen geven.

De voorzitter: Mevrouw Sleurs heeft het woord.

Elke Sleurs (N-VA): Minister, dank u wel voor uw uitgebreide antwoord. Inderdaad, een Belgische astronaut kan alleen maar een grotere impuls zijn voor onze jongeren om wetenschappen te studeren. Daar zijn we dus heel tevreden over. Anderzijds zou ik u toch willen oproepen om enigszins aan te dringen bij staatssecretaris Dermine. Het feit dat hij nog altijd geen antwoord heeft gegeven, getuigt toch wel van minder interesse voor onze Vlaamse return. Ik wil daar toch op blijven hameren. Versta mij niet verkeerd, ik ben tevreden met alle investeringen die gebeuren, maar onze Vlaamse ruimtevaartindustrie is heel belangrijk, voor jobcreatie, maar ook voor het wetenschappelijk onderzoek. Vlaanderen investeert veel. Ik blijf er dus bij u op aandringen dat u kracht blijft uitoefenen ten overstaan van de federale overheid om de Vlaamse return zeer degelijk in het oog te houden bij de keuze van de diverse programma's. Vandaar deze vragen. Hou vol en verlies staatssecretaris Dermine niet uit het oog.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Stijn De Roo aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de crisis in de vleessector en steunmaatregelen voor vleesbedrijven – 685 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyne

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (cd&v): De energiecrisis weegt zwaar op onze Vlaamse bedrijven. Recent trok de vleessector aan de alarmbel. Dit is een energie-intensieve sector, en veel bedrijven hebben dan ook te kampen met sterk gestegen energiekosten.

Naast de energiekosten kampt de sector ook nog met sterk gestegen kosten van grondstoffen en een automatische loonindexering van meer dan 10 procent in januari 2023.

73 procent van de bedrijven in de vleesindustrie geeft aan maximum zes maanden verder te kunnen werken op basis van de huidige situatie. Vleesverwerker Breydel gaf aan dat de elektriciteitsrekening in het najaar gestegen was van 9000 naar 55.000 euro, en dat is natuurlijk niet het enige bedrijf.

Om onze Vlaamse bedrijven te ondersteunen in deze moeilijke economische tijden heeft de Vlaamse Regering beslist om ondernemingen geconfronteerd met die sterk stijgende energie-uitgaven financieel te ondersteunen.

Minister, vanaf wanneer zullen bedrijven deze financiële steun voor hun energie-uitgaven kunnen aanvragen? Op welke manier zullen zij dat kunnen doen?

Hoe worden bedrijven ervan op de hoogte gebracht dat de aanvraag voor steunmaatregelen kan worden ingediend?

Vanaf wanneer zal de financiële bijdrage kunnen worden uitbetaald? Via welke instantie?

Zullen er achteraf een evaluatie en controle plaatsvinden?

Minister, voorziet u op korte termijn nog bijkomende beleidsmaatregelen om bedrijven in specifieke sectoren, zoals de vleessector, te ondersteunen?

Ik dank u alvast voor uw antwoord.

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Collega De Roo, op 28 november 2022 werd op mijn kabinet een delegatie van de federatie Fenavian ontvangen, met ook enkele bedrijfsleiders van kmo's en grote bedrijven in de sector.

We zijn dus goed op de hoogte van de specifieke problemen waarmee de sector geconfronteerd wordt in deze crisis. Naast de oplopende productiekosten vanwege de energie spelen ook de loonkosten en het niet kunnen doorrekenen van de kostenstijgingen naar grote afnemers in detailhandel een grote rol in de moeilijkheden waarmee de sector geconfronteerd wordt.

De sector is dus ook door mijn medewerkers geïnformeerd over het pakket aan steunmaatregelen dat we binnen onze bevoegdheden nemen en waarover u enkele vragen stelt.

Zoals uitgebreid toegelicht bij de bespreking van de beleids- en begrotingstoelichting (BBT) is het ontwerpbesluit van de Vlaamse Regering betreffende de energiesteun voor het vierde kwartaal van 2022 op 14 oktober principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering en vervolgens aangemeld onder het tijdelijk crisiskader Oekraïne. Zodra Europa zijn goedkeuring geeft, kan het besluit definitief worden goedgekeurd door de Vlaamse Regering en in werking treden. Die goedkeuring wordt zeer binnenkort verwacht. De laatste indicaties geven 5 december aan, dat is dus heel snel.

Zodra het besluit definitief wordt goedgekeurd door de Vlaamse Regering zullen ondernemingen online de steun kunnen aanvragen via het e-loket voor ondernemingen. Het betreft een verplichte vooraanvraag.

De ondernemingen en het middenveld worden op de hoogte gebracht door het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) via de website www.vlaio.be. Daar is uitgebreide informatie over de energiesteun op basis van het principieel goedgekeurde besluit reeds raadpleegbaar.

VLAIO heeft de opdracht gekregen om de steunmaatregel te ontwikkelen en te operationaliseren. De energiesteun zal kunnen worden uitbetaald na een controle van de digitale uitbetalingsaanvraag en de verstrekte stavingstukken. Er zal nu inderdaad vooraf een controle gebeuren. Dat zijn lessen die we hebben getrokken uit de coronasteun. De onderneming kan de uitbetaling van de steun definitief aanvragen zodra ze beschikt over de energiefacturen van oktober, november en december van dit jaar en over een attestering van een externe gecertificeerde accountant of bedrijfsrevisor van het operationeel verlies van het vierde kwartaal van dit jaar.

De Vlaamse Regering keurde een uitbreiding van de bestaande overbruggingslening principieel goed op 10 november laatstleden. Hierin is onder meer het optrekken van het maximale kredietbedrag tot 2 miljoen euro voorzien: voor de eerste groep kleine ondernemingen van 400.000 naar 700.000 euro en voor de bedrijven met meer dan 250 werknemers naar 2 miljoen euro.

Daarnaast verwees ik ook al naar het energie-impulsprogramma, waarmee we verder inzetten op energie-efficiëntie. We hebben 20 miljoen euro extra vrijgemaakt om te komen tot een bedrag van 100 miljoen euro.

Zoals ik inleidend heb gesteld, overstijgen de problemen waarmee de vleessector, net zoals heel wat andere sectoren, te maken heeft, deels onze bevoegdheden. Ik heb goed genoteerd dat ook de goede toeleiding van personeel ondanks de crisis een heel belangrijk aandachtspunt blijft, net zoals dat vandaag in Vlaanderen in heel wat sectoren het geval is.

Een deel van de problemen kan maar een oplossing krijgen door de goede samenwerking in de keten, waarbij producenten en verwerkers een correcte prijs kunnen

verkrijgen. Het is een heel actueel thema en een belangrijke pijler in de Vlaamse voedselstrategie. Ik roep de verschillende organisaties dan ook op om daar voldoende aandacht aan te schenken en hierover in dialoog te gaan. Dat is ook in het belang van een kwaliteitsvol en duurzaam aanbod van lokaal geproduceerd voedsel.

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (cd&v): Dank u, minister, voor uw antwoord.

Ik denk dat het zeer goed is dat u op de hoogte bent van wat er speelt in de sector en dat u ook bereid bent om vertegenwoordigers uit de sector te zien. Ik leid uit uw antwoord vooral af dat het allemaal zeer snel gaat en dat er, zeker wat de steun en de mechanismen daarrond betreft, snelheid wordt gemaakt. Ik denk dat dat een goede zaak is.

Dat verhindert natuurlijk niet dat het ook de komende maanden voor heel wat bedrijven een zeer lastige periode zal zijn, op het vlak van het kunnen terugvorderen van kosten en het kunnen maken van winst met de huidige prijzen. Maar ik stel dus vast dat we binnen een aantal maanden goed gecontroleerde uitbetalingen zullen kunnen zien richting die energie-intensieve sectoren, en ik hoop dat iedereen de weg vindt naar de website, om op die manier de steun te kunnen aanvragen.

Ik heb geen bijkomende vragen.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Het is een belangrijke vraag van collega De Roo. De signalen uit de vleessector hebben ons ook bereikt. Die kampen met enorme problemen, vooral voor de energiefacturen, omdat zij energie nodig hebben voor de bereiding van vlees, maar het moet dan ook diepgevroren worden. Dat zijn serieuze energiekosten.

Nu, bij uitbreiding geldt dat eigenlijk ook voor producenten van bereide maaltijden, die ook meer en meer met die problemen beginnen te kampen. En zij hebben een bijkomend probleem, namelijk dat ze de meerkosten niet helemaal kunnen doorrekenen, omdat zij nogal vaak het mes op de keel worden gezet door de retailsector.

Bovendien hebben zij meer en meer last van concurrentie uit het buitenland. Charcuterie komt meer en meer uit Duitsland en Nederland. Los van het feit dat dat misschien voor de smaak niet zo goed is, is dat vooral voor onze werkgelegenheid een probleem.

Daarom heb ik een bijkomende vraag, minister.

Het is uw federale collega Clarinval die het prijzenobservatorium van de FOD Economie opdracht gegeven heeft om een studie te maken waarin de verdeling van de winstmarges tussen alle schakels van de voedingsketen in beeld zou worden gebracht. U verwees er zelf ook al naar dat het toch wel een uitdaging is om die verschillende schakels beter op elkaar af te stemmen.

Daarom is mijn bijkomende vraag: hebt u al zicht op de resultaten van de studie van dat prijzenobservatorium? En denkt u zelf ook initiatief te nemen om dat ketenoverleg, waarnaar u al verwees, toch wat te faciliteren en de sector resoluut te verzoeken om betere afspraken te maken, voor de billijkere vergoeding van die winstmarges?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Dank u wel, collega Ongena, voor uw bijkomende vraag.

De sector van de bereide maaltijden, dat is een onderdeel van Fenavian. Dat zit daarin, in die federatie. Dat is belangrijk om te noteren.

En het ketenoverleg, ik denk dat daar inderdaad al wat voorbeelden van zijn. Ik ben daar absoluut voorstander van. Ik denk dat risico's en kosten zo veel mogelijk billijk verdeeld moeten worden over de verschillende schakels in de keten. Dat is nu net, ook voor mij, een van die essentiële pijlers binnen onze voedselstrategie. We spreken over een veerkrachtige en sterke voedsleconomie. Niet alleen voor de primaire sector, maar voor heel de keten is dat voor mij een heel belangrijk punt, dat ik hier graag bevestigd wil hebben.

De studie waar u naar verwijst, is een studie in uitvoering. Daar verwachten we de komende maanden een oplevering van, en dan kan daar misschien op teruggekomen worden.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de analyse van het Planbureau over steun voor onderzoek en ontwikkeling – 687 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyné

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Vlaanderen doet het goed op het vlak van innovatie. In 2020 werd 3,6 procent van het bbp besteed aan onderzoek en ontwikkeling (O&O). De federale overheid noteert een percentage van 3,48 procent. Zo horen we bij de top van Europa. Daar mogen we, denk ik, trots op zijn. Vlaanderen voorziet een ondersteuningskader om ondernemingen te stimuleren en te ondersteunen om te investeren in onderzoek en ontwikkeling. Ook de federale overheid en de andere gewesten doen dat. De subsidies van de drie gewesten en de federale gedeeltelijke vrijstelling van de bedrijfsvoorheffing voor onderzoekers hebben volgens het Planbureau wel degelijk bijgedragen om het budget voor O&O op te trekken.

Maar het Federaal Planbureau tikt de overheid op de vingers en geeft aan dat de O&O-steun veel efficiënter kan. Concreet viseert men de federale belastingvoordelen via de vennootschapsbelasting voor bedrijven die investeren in O&O. Om de impact te analyseren gebruikt men de R&D Policy Mix database, waarin gegevens van verschillende federale instellingen en de gewesten worden gekoppeld. Zo kan men bijvoorbeeld nagaan of overheidssteun effectief gebruikt wordt om O&O-initiatieven te financieren die zonder de steun ook zouden worden gedaan. Uit de analyses blijkt dat de positieve effecten afnemen naarmate bedrijven diverse steunmaatregelen combineren. Vooral grote en oudere bedrijven, bedrijven die behoren tot een multinational en bedrijven in sterk geconcentreerde bedrijfstakken ervaren verdringingseffecten van sommige belastingvoordelen via de vennootschapsbelasting.

De efficiëntie zou kunnen worden verhoogd door een plafond in te voeren op de overheidssteun voor bedrijven, stelt het Planbureau. Het verwijst daarbij naar internationaal onderzoek. Tevens zou een differentiatie van overheidssteun soelaas kunnen brengen, dat laatste is echter moeilijk gezien de strikte Europese regelgeving.

Daarom heb ik volgende vragen, minister. Welke lessen leert u uit de analyse van het Planbureau over de O&O-steun? Wat betekent dat voor de Vlaamse steunmaatregelen? Hoe kunnen die nog worden verbeterd en efficiënter worden

gemaakt? Hoe worden negatieve en verdringingseffecten vermeden? En ten slotte: welke rol kan Vlaanderen opnemen om negatieve effecten in totaliteit weg te werken en zo te werken aan een meer efficiënt en effectief ondersteuningsmodel?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Dank u wel, collega Gryffroy. Welke lessen leren we uit de analyse van het Planbureau over de O&O-steun? Deze evaluatie leert mij dat de regionale subsidies, samen met de federale bedrijfsvoorheffingsmaatregelen voor O&O-personeel, de effectiefste manier zijn om bijkomende O&O te stimuleren. Het is ook een opsteker dat subsidies aan bedrijven – in tegenstelling tot populaire meningen – wel degelijk een doelmatig instrument zijn, doelmatiger zelfs dan door sommigen verheerlijkte fiscale maatregelen.

Dit is natuurlijk grotendeels een bevestiging van de resultaten van de evaluatie in het kader van de Vlaams Brede Heroverweging. De analyse in het kader daarvan was beperkt tot de Vlaamse bedrijven, de studie van het Planbureau betreft echter heel België en een extra jaar aan data. Beide studies leren ons dat, naarmate bedrijven meer O&O-steun krijgen, ongeacht de bron, de kracht van elk instrument om bijkomende O&O te stimuleren gemiddeld daalt.

Essentieel is dat onze Vlaamse subsidies over de gehele lijn input-additioneel blijven, ongeacht hoeveel steun bedrijven via andere instrumenten kregen. Voor de fiscale maatregelen daarentegen geldt dat niet altijd. Subsidies leiden volgens deze studies tot meer onderzoeksinvesterings door de bedrijven boven op de steun die ze krijgen.

Het werken met subsidies, zoals op Vlaams niveau, laat toe om op projectbasis te onderzoeken of dit leidt tot bijkomende O&O-investeringen, maar ook of er andere maatschappelijk relevante effecten zijn. Dit laat ons toe om beleidsdoelstellingen te ondersteunen, bijvoorbeeld door de bedrijven te vragen hun klimaateffecten te bekijken, of om de gezondheidszorg efficiënter te maken.

We concluderen dus dat we met onze Vlaamse steun doelgericht kunnen inzetten op die projecten waar er marktfalen is en op maatschappelijk relevante projecten die zonder onze steun niet zouden gerealiseerd worden.

Ik heb daarom recent aan het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) de opdracht gegeven om te onderzoeken hoe we nog meer maatschappelijke effecten kunnen realiseren bij grotere subsidie-ontvangende bedrijven die geregeld subsidies aanvragen. Een mogelijkheid is bijvoorbeeld om deze bedrijven bijkomende voorwaarden op te leggen met betrekking tot samenwerking met kmo's of Vlaamse kennisinstellingen, extra klimaatinspanningen, extra groei in O&O-capaciteit en dergelijke meer.

Het is ook belangrijk te weten dat we bij O&O-steun een maximumgrens hebben ingesteld met betrekking tot hoeveel O&O-subsidies een bedrijf in eenzelfde jaar van VLAIO kan ontvangen. Momenteel ligt die op 8 miljoen euro, of 12 miljoen euro voor samenwerking in internationale context.

De negatieve verdringingseffecten liggen wel bij sommige federale O&O-belastingmaatregelen, maar niet bij de Vlaamse O&O-subsidies. Het Vlaamse beleid heeft niet meteen een invloed op de federale maatregelen. We blijven echter inzetten op een opvolging en verhoging van de doelmatigheid van onze Vlaamse steun.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Dank u voor het antwoord. Ik denk dat u met de laatste opmerking inderdaad gaat tot de kern van de zaak. De kritische analyse

van het planbureau is vooral gericht op de federale belastingvoordelen, en niet zozeer op wat Vlaanderen doet met zijn stimulerend beleid. Maar we hebben hier zelf recent beslist tot een Vlaamse subsidiedatabank. Die is ook in uitwerking.

Als men straks gaat naar een soort maximum dat we willen opleggen in het kader van het vermijden van cumul van steunmaatregelen, wat soms ook contraproductief kan werken, en dus een verdringingseffect heeft en als er dan op het federale niveau niet zo'n subsidiedatabank komt, of minstens geen link gemaakt wordt met de Vlaamse subsidiedatabank, dan vrees ik wel eens dat de fiscale belastingvoordelen zullen standhouden, en dat het stimulerend beleid, dat uiteindelijk beter is voor die bedrijven, zou kunnen sneuvelen. Ik had daaromtrent graag uw reactie.

De voorzitter: Mevrouw Gennez heeft het woord.

Caroline Gennez (Vooruit): Ik heb eigenlijk één bijkomende vraag, minister. U wees terecht op het plafond aan O&O-investeringen dat Vlaanderen heeft. De onderzoekers stellen dat efficiëntie en performantie kan worden verhoogd door het plafond, maar ook aanvullend door de noodzaak tot samenwerking. U zei zelf al dat er een interactie was tussen de regionale subsidies en de federale belastingvoordelen, en eigenlijk denken we dan ook dat zo'n plafond zou moeten worden toegepast op federale en regionale steun samengeteld. Dat lijkt me de logica zelve, aangezien die maatregelen op elkaar ingrijpen.

Mijn vraag is dus eigenlijk, minister: plant u overleg met uw federale collega Vincent van Peteghem, bevoegd voor de fiscaliteit, om zo'n gemeenschappelijk pad te bespreken?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Collega Gryffroy, u weet dat we onze subsidies heel gericht inzetten, zo efficiënt mogelijk. Ze worden ook heel positief beoordeeld. Ik zie daar dus niet direct het probleem. De prioriteit gaat naar subsidies en kortingen op de bedrijfsvoorheffing, wat dat betreft.

En overleg met onze federale collega's is altijd goed, is altijd nodig om zo complementair mogelijk te werken, om elkaar te versterken. Want we hebben nu een ongelooflijk sterke positie op dat vlak met Vlaanderen. Ik denk dat we België daar ook in moeten meenemen, in ons kielzog. Want hoe groot de uitdagingen mondiaal ook zijn in verschillende domeinen – om klimaat nog maar eens te noemen –, O&O, innovatie en technologische evolutie zullen altijd cruciaal zijn. We moeten daar onverkort op blijven inzetten.

Als er dan sprake komt van een plafond, collega Gennez, dan zal overleg natuurlijk absoluut noodzakelijk zijn. En dat overleg loopt, bijvoorbeeld wat kortingen op de bedrijfsvoorheffingen betreft, wat mij betreft ook heel goed. We zijn vanuit Vlaanderen sterk vragende partij geweest, misschien meer dan andere regio's in dit land, om de ontwrichte zone te continueren, wat een belangrijke maatregel is. Dat is een korting op de bedrijfsvoorheffing bij de aanwerving van nieuw personeel, een feitelijke korting op de loonkost van 4 tot 5 procent, wat natuurlijk een heel belangrijke maatregel is in de huidige economische context.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Wat collega Gennez juist komt te vertellen, is juist mijn bezorgdheid. Wij doen het in Vlaanderen goed, dat zegt ook het Federaal Planbureau, omdat het heel gericht en stimulerend beleid is, terwijl men met belastingvoordelen eerder generiek gaat werken. Ik zou niet willen dat we straks met ons beleid, dat beter is dan het federale beleid, worden afgestraft omdat er een plafond komt. Ik vind dat we dan vooral moeten gaan kijken naar het type

beleid dat we willen, en dan denk ik dat het stimulerende, niet-generieke beleid beter is dan het generiek fiscaal beleid. En dan moeten we vooral opletten dat onze bevoegdheden daarmee niet voor een stuk uitgehold worden. Ik denk dat dat een zeer belangrijke vraag was, want je ziet ook onmiddellijk het ideologische verschil.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over cybersecurity – 694 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyne

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Tussen het indienen van deze vraag om uitleg, vorige week, en vandaag worden we bijna dagelijks geconfronteerd met berichten over cyberaanvallen. Ik denk maar aan wat we gehoord hebben over de politiezone Zwijndrecht en de cyberaanval tegen het Europees Parlement na de goedkeuring van de resolutie tegen de oorlog van Poetin. De cyberaanval tegen Defensie jaren geleden kostte 2,25 miljoen euro. Dat bleek recent. Metro en Makro hebben ermee te kampen. Touring werd slachtoffer van een cyberaanval, waardoor het telefoon- en mailverkeer werd verstoord. En een hacker drong binnen in de bestanden van de politie van Zwijndrecht, wat ik daarnet zei. Dat zijn allemaal feiten met enorme gevolgen.

De laatste jaren neemt de dreiging van cyberaanvallen alsmaar toe, althans volgens Agoria. In 2021 waren er 37 procent meer cyberaanvallen per dag dan in 2019. In 2020 zou bijna de helft of 42 procent van de kmo's het slachtoffer zijn geworden van een cyberincident. Een op de drie van de betrokken ondernemingen viel daardoor stil.

De digitale ontwikkelingen en Artificiële Intelligentie (AI) staan ten dienste van onze ondernemingen, om de productiviteit te verhogen en processen efficiënter te maken. Als alles goed verloopt, biedt dit heel wat kansen. Maar dit is nooit zonder risico. Digitale toepassingen maken onze ondernemingen kwetsbaar. Cyberaanvallen kunnen heel wat overlast bezorgen en economische schade berokkenen. Regelmatig lezen we berichten in de media over getroffen ondernemingen. Ondernemingen bereiden zich wel voor, maar vaak is dat nog altijd ontoereikend en onvoldoende. Een meerderheid zou zelfs niet weten hoe men adequaat moet reageren op een cyberaanval. Er moet op verschillende sporen worden gewerkt, zoals een vorming voor het personeel, het voorzien van aangepaste toepassingen, het inkopen van expertise enzovoort. U, minister, reserveert middelen om onze ondernemingen te sensibiliseren en minder kwetsbaar te maken.

Agoria berekende dat er in Vlaanderen, Wallonië en Brussel 441 bedrijven en 6.405 voltijdse werknemers actief zijn in de sector van de cyberveiligheid. Men stelt vast dat ondernemingen onvoldoende de weg vinden naar de gespecialiseerde ondernemingen. Tot slot geeft Agoria een aantal aanbevelingen zoals meer opleidingen in cyberveiligheid, aanpak van de krapte in de sector, een betere sensibilisering, het investeren in een cyberveiligheidsplan, het steunen van startende ondernemingen en het aanmoedigen van export en buitenlandse investeringen. Daarover heb ik volgende vragen.

Hoe kunnen onze ondernemingen meer bewust worden gemaakt van de gevolgen en de impact van een cyberaanval?

Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de experts in cybersecurity beter toegang krijgen tot de ondernemingen? Kan het Agentschap Innoveren en Ondernemen

(VLAIO) bijvoorbeeld worden ingeschakeld om de vraag en het aanbod beter te matchen?

De kostprijs voor de ondernemingen blijft een drempel. Hoe kunnen de bestaande incentives, bijvoorbeeld de kmo-portefeuille, beter worden afgestemd en gepromoot voor het investeren in cyberveiligheid?

Op welke manier kan het sensibiliseren rond het opmaken van een cyberveiligheidsplan worden meegenomen bij de toekomstige sectorconvenanten?

Hoe evalueert u de cybersecurityverbetertrajecten? Zijn die voldoende toegankelijk voor kmo's?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Dank u voor uw belangrijke vraag over cybersecurity, collega Gryffroy.

Veel Vlaamse ondernemingen zijn zich inderdaad nog te weinig bewust van het belang van een afdoend cybersecuritybeleid. Daarom zetten we al enkele jaren in op het sensibiliseren van de ondernemingen, een belangrijk onderdeel in het implementatielook van de Vlaamse beleidsagenda cybersecurity, waar we jaarlijks meer dan 1 miljoen euro voor vrijmaken.

Concreet gebeurt dit op verschillende manieren in samenwerking met ondernemersorganisaties en kennisinstellingen. De aanpak werd ook al eerder uitgebreid toegelicht.

Veel ondernemingen hebben het idee dat de vaste IT-partner het thema cybersecurity voldoende afdekt. Door in communicatie en infosessies de meerwaarde van de inzet van experts te blijven benadrukken, proberen we de deuren te openen bij de ondernemingen. VLAIO neemt daar vandaag al een belangrijke rol in op. Ten eerste worden ondernemingen die contact opnemen met de frontoffice, waar nodig begeleid in de zoektocht naar een gepaste cyberexpert. Ten tweede zijn er door VLAIO erkende dienstverleners in het kader van de cybersecurityverbetertrajecten, waarover actief gecommuniceerd wordt. Ten slotte is er in de aanvraagmodule van de kmo-portefeuille een tag opgenomen die ondernemingen toelaat te zoeken op dienstverleners met expertise in cyberveiligheid.

Investeren in cyberveiligheid heeft zijn kostprijs, zoveel is duidelijk. Ondernemingen onderschatten echter vaak de financiële impact van een cyberincident of een cyberaanval.

De financiële drempel verlagen doet de Vlaamse overheid zowel via het verhoogd steunpercentage van de kmo-portefeuille als via de steun aan de cybersecurityverbetertrajecten. Met een eigen inbreng vanaf circa 10.000 euro kan een kmo vandaag al instappen in de verbetertrajecten. Hiervoor krijgt men 18 mensdagen advies en begeleiding van een cyberexpert. Het verder verhogen van het steunpercentage – dat gaat dan over meer dan 45 procent – is niet wenselijk omdat het engagement van de onderneming een belangrijke voorwaarde is voor een succesvolle implementatie van de cyberveiligheid.

Op welke manier kan het sensibiliseren rond het opmaken van een cyberveiligheidsplan worden meegenomen bij toekomstige sectorconvenanten? Net zoals in elke generatie van die sectorconvenanten verwacht ik ook in de komende generatie, die start op 1 juli volgend jaar, een degelijke omgevings- en SWOT-analyse (strengths, weaknesses, opportunities, threats). Ik stimuleer de sectoren om hierin de transities en innovaties, zoals bijvoorbeeld digitale ontwikkelingen en artificiële intelligentie die op hun sector en op het ecosysteem errond afkomen,

goed te benoemen alsook de impact ervan op in het bijzonder jobs en vaardigheden.

Daarop aansluitend vragen we ook acties die inspelen op de uitdagingen die in de analyse naar boven komen. In het actieplan van die nieuwe sectorconvenanten kunnen er zeker sensibiliserende acties rond cyberveiligheid en het opmaken van zo'n cyberveiligheidsplan worden uitgewerkt. Sectoren kunnen dat meenemen in het opleidingsaanbod dat ze voorzien voor werknemers en ondernemingen en in hun bedrijfsbezoeken. Sectoren kunnen ondernemingen doorverwijzen naar cyberveiligheidsspecialisten en ze kunnen ondernemingen ondersteunen bij mensgericht digitaliseren.

Hoe evalueren wij de cybersecurityverbetertrajecten? Zijn ze voldoende toegankelijk voor onze kmo's? Vandaag hebben al 98 Vlaamse kmo's gebruikgemaakt van de cybersecurityverbetertrajecten. Het vergt steeds de nodige tijd om een nieuw instrument in de markt te zetten. Dat blijkt ook nu weer. VLAIO werkt aan het verhogen van de bekendheid van het instrument en het in de verf zetten van de meerwaarde van dit aanbod, bijvoorbeeld via getuigenissen van ondernemingen. Met de introductie van de lightversie hebben we bovendien de financiële drempel al verder verlaagd. Ondanks de trage opstart is het belangrijk om het instrument een kans te blijven geven om de maturiteit inzake cybersecurity bij nog meer Vlaamse ondernemingen te verhogen, zoveel zal duidelijk zijn uit mijn antwoord, collega Gryffroy.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik dank u voor uw antwoord.

Een van de pijnpunten die u aankaart, is dat niet enkel het wegwerken van financiële drempels een probleem is, maar ook het meekrijgen van het engagement van de ondernemers. Maar daardoor geraken we een klein beetje in het verhaal van de kip of het ei. Want u zegt zelf dat momenteel 98 kmo's het traject hebben opgezet. Dat is eigenlijk bitter, bitter weinig. Je kunt echt niet zeggen dat dat veel is op het totale aantal kmo's. Heel vaak gaat het ook over slechte paswoorden, simpele zaken die worden opengelaten enzovoort.

Ik blijf een beetje op mijn honger zitten: hoe kunnen we de cyclus van het kip of het ei doorbreken? Hoe kunnen we Vlaanderen een duwtje in de rug geven? Ik heb het dan niet noodzakelijk over die financiële drempels, maar eerder over een gigantische communicatiecampagne vanuit VLAIO, die de ondernemingen dat kan duidelijk maken. We hebben nog dergelijke campagnes vanuit de overheid gezien: die kunnen wel degelijk een effect hebben. Als we het engagement van de ondernemingen willen krijgen, moeten we toch wel iets doen. Want 98 kmo's vind ik bijzonder weinig.

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (cd&v): Collega Gryffroy, ik dank u voor uw vraag. Het is een zeer pertinente vraag, omdat cyberveiligheid iets is waarvan we onze bedrijven moeten bewustmaken en waarrond bedrijven ook acties zullen moeten ondernemen. Er zijn steeds meer gevallen van cybercriminaliteit in het nieuws. Hoe meer we gaan digitaliseren en hoe meer we bepaalde internettoepassingen intensiever gaan gebruiken, hoe groter de kans op meer cyberaanvallen. Het is een tijdje iets rustiger geweest, vanwege de oorlog in Oekraïne. Een aantal Russische hackerscollectieven zijn uit elkaar gevallen door het droogleggen van de financiële stromen daarnaartoe. Maar jammer genoeg zit de activiteit er bij die collectieven weer in, waardoor er meer en meer aanvallen zijn.

Vlaanderen heeft een goed beleidsplan opgesteld rond cyberveiligheid. Het bevat een aantal interessante luiken: het onderzoeksluik, het implementatieluik, het bewustwordingsluik voor mensen op de werkvloer.

Collega Gryffroy, ik ondersteun u wanneer u zegt dat het aantal bedrijven dat instapt in een traject of dat daarmee bezig is, omhoog moet. Maar eigenlijk wil ik zelfs nog een stapje terug doen en een bijkomende vraag stellen aan de minister. Heel wat bedrijven die te maken hebben met een cyberaanval, doen geen aangifte bij de politie, maar maken ook niet kenbaar dat ze kwetsbaar of aangevallen zijn en een bepaalde som losgeld hebben betaald. Minister, hoe kunnen we ervoor zorgen dat bedrijven die het slachtoffer zijn van cyberaanvallen effectief de stap durven te zetten om aangifte te doen, zodat het probleem ook nog breder op de kaart wordt gezet?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Collega's, ik heb het in deze commissie al een paar keer gezegd: de voorbije maanden, sinds ik minister ben, heb ik tot mijn verrassing vastgesteld dat het Vlaamse steuninstrumentarium, dat zeer breed is, in dit geval rond cybersecurity, nog niet altijd bekend is bij de grote massa van onze bedrijven. Het blijft een heel belangrijk aandachtspunt om dat aanbod zo bekend te maken dat wie er aanspraak op kan maken, dat ook maximaal benut. Dat is hier niet anders.

Ik verwijs graag naar wat we doen, bijvoorbeeld naar de eerstelijnsdienstverlening die gratis is en de sensibilisering daarrond via het VLAIO-netwerk. Er zijn reeds verschillende campagnes geweest, onder andere via Kanaal Z. Er is op 13 september 2021 binnen de kmo-portefeuille een verhoogd steunpercentage ingevoerd voor cyberveiligheid. Dat heeft ook effect gehad. 163 hebben daar toen van gebruikgemaakt.

Het gaat misschien traag. Het is noodzakelijk dat ondernemend Vlaanderen parallel met het tempo waarop we vandaag digitaliseren de trein van cybersecurity neemt. De overheden en de politici hebben de verantwoordelijkheid om het belang daarvan te benadrukken bij onze Vlaamse bedrijven.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik vond het laatste deel van de tussenkomst van collega De Roo zeer interessant. Ik heb ook geen antwoord op die vraag. Ik ben er niet zeker van dat de bedrijven het niet melden uit onkunde, waarschijnlijk is het ook uit schaamte. We kunnen er geen getal op plakken hoeveel bedrijven het meemaken en het niet durven te vertellen. Dat bevestigt nog meer mijn oproep om te gaan kijken naar een laagdrempelige brede communicatie. We zullen dat zeker nog bespreken in deze commissie. Kanaal Z is daarvoor te specifiek. Ik zou zelfs bijna durven te verwijzen naar de campagne die werd gevoerd rond het meldpunt historisch misbruik. Dat was zo laagdrempelig dat het aantal meldingen op zeer korte tijd is verdubbeld.

Ik heb het gevoel dat we spreken over een vorm van schaamte. We moeten die schaamte bij de bedrijven wegwerken zodat ze wel een melding doen, waardoor het kan worden gedetecteerd en we kunnen bekijken hoe we eventueel ons plan rond cybersecurity moeten aanpassen. In de toekomst moeten we vooral bekijken hoe we het probleem van het niet melden kunnen wegwerken.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Alessia Claes aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het project 'Fempreneurs' – 689 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyne

De voorzitter: Mevrouw Claes heeft het woord.

Alessia Claes (N-VA): Minister, op zaterdag 19 november was het niet alleen mijn verjaardag, maar ook Women's Entrepreneurship Day, die sommige vrouwen hopelijk net dat laatste duwtje in de rug geeft dat ze nodig hebben om zelf te beginnen met ondernemen. Ongeveer 30 procent van onze ondernemers is een vrouw, een mooi cijfer, dat ook jaarlijks blijft stijgen en hoger ligt dan het Europese gemiddelde. Onderzoek bij techstart-ups, bijvoorbeeld, wijst uit dat bedrijven die worden opgericht door vrouwen, 12 procent meer omzet realiseren en 35 procent meer return on investment behalen. Vrouwelijke ondernemers hebben bovendien 30 procent minder kans om failliet te gaan dan hun mannelijke collega's. Misschien is dat omdat ze beter voorbereid zijn of rationeler of iets meer berekend zijn, wie weet.

Met het project Fempreneurs wil de Vlaamse Regering op twee jaar tijd zeshonderd ondernemende vrouwen in Vlaanderen versterken. Het project voorziet in drie verschillende types van begeleidingsactiviteiten: mentoring, bootcamps en digitale workshops. Voor deze opdracht werkt het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) samen met Markant vzw, het netwerk van ondernemende vrouwen.

Minister, kunt u wat meer duiding geven bij dit project? De inschrijvingen werden twee weken geleden afgesloten, dacht ik. Wat is het resultaat van deze inschrijvingsronde en hoe evalueert u dat? Hoe verloopt de samenwerking met Markant? Waarom werd er specifiek voor hen gekozen in dit project?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Collega Claes, dank u wel. Met Fempreneurs wil Markant op twee jaar tijd zeshonderd zelfstandig ondernemende vrouwen bereiken. Mentoring is de centrale werkvorm van dit project, dat vrouwelijke ondernemers die recent zijn gestart met hun eigen zaak, koppelt aan ervaren ondernemers die bereid zijn om hun expertise te delen. Doelgroep zijn vrouwen die minstens zes maanden en maximaal vijf jaar actief zijn als zelfstandige. De mentoren zijn ondernemers die meer dan vijf jaar ervaring hebben als zelfstandige. De doelstelling is dat de mentor luistert, meedenkt en adviseert. Finaal moet de mentee zich als gevolg van het mentorschap beter beslagen voelen om op een meer solide manier te kunnen ondernemen. De mentor stelt dan weer haar kennis en ervaring ten dienste van de mentee om op die manier specifiek bij te dragen aan de groei van een jonge onderneming, en meer in het algemeen aan het versterken van het vrouwelijk ondernemerschap. Ook de mentor kan daar uiteraard nog veel uit leren.

Tijdens elk projectjaar vindt er ook een fysieke bootcamp plaats, waarop een vijftal collectieve workshops worden aangeboden rond diverse actuele topics, zoals de digitale versnelling, duurzaamheid, financiering, marketing, technologie en dergelijke meer. Daarnaast is er de mogelijkheid om per projectjaar een drietal digitale workshops te volgen. Die workshops spelen vooral in op de transitie richting een slim en duurzaam Vlaanderen, met sessies over bijvoorbeeld artificiële intelligentie, slimme toepassingen op basis van data, innovatieve toepassingen op het vlak van energie, cybersecurity en dergelijke meer.

De deadline van 20 november voor inschrijvingen gold alleen voor de mentoren en mentees in West- en Oost-Vlaanderen. De andere provincies komen in een tweede

ronde aan bod. In totaal wil het project op 2 jaar tijd 180 unieke mentees bereiken, waarvan 70 in het eerste werkjaar. In Oost- en West-Vlaanderen alleen al meldden zich al 75 kandidaten. Het project lijkt dus op een grote belangstelling te mogen rekenen, en heeft dus een mooie en goede start genomen.

De samenwerking tussen Fempreneurs en Markant verloopt vlot. De VLAIO-relatiebeheerder heeft samen met Markant het initiële projectvoorstel verder verfijnd om de aansluiting op de beleidsprioriteiten te kunnen verzekeren. De relatiebeheerder onderhoudt voortdurend contacten met Markant. Vier keer per jaar vindt er ook een formeel opvolgingsmoment plaats. Dan wordt vastgesteld in welke mate de KPI's worden gerealiseerd en de bijhorende steun kan worden uitbetaald. Markant vzw, voluit het netwerk van actieve en ondernemende vrouwen, beschikt over een ruime expertise met betrekking tot de doelgroep van de zelfstandig ondernemende vrouwen in het algemeen en projecten rond vrouwelijk ondernemerschap in het bijzonder. Markant organiseert ook al jaren met succes de WOMED Award en is grondlegger en medeorganisator van de inspiratiecafés ondernemerschap. Markant vzw kon ook twee projecten uit het verleden voorleggen waaruit specifieke ervaring bleek op het vlak van mentoring van vrouwelijke ondernemers, namelijk het ESF-project (Europees Sociaal Fonds) 'WE MentorCoach' en het meer recente 'OndernemstersDUET', die beide met succes zijn uitgevoerd. Belangrijk voor dit project is dat deze organisatie beschikt over een zeer groot netwerk. Dat is natuurlijk belangrijk, aangezien de mentoren pro bono, dus op vrijwillige basis participeren.

Collega Claes, dit is dus een project waarmee we het vrouwelijk ondernemerschap in Vlaanderen een extra en sterke duw in de rug geven.

De voorzitter: Mevrouw Claes heeft het woord.

Allessia Claes (N-VA): Minister, ik wil u bedanken voor uw verdere toelichting bij hoe het project in zijn werk gaat. Ik was immers vooral geïnteresseerd in het vervolg van de projecten. Nu hoor ik u zeggen dat er nog een tweede oproepronde komt. Werkt die oproepronde dan provinciaal? Wat is de timing voor die tweede ronde? Welke regio's worden dan aangesproken?

Ik hoop vooral dat dit mensen kan overtuigen om de stap naar het ondernemerschap te zetten. Het is niet altijd gemakkelijk om die sprong te wagen. Ik denk dat er ook wel heel veel inspirerende succesverhalen zijn die we mogen delen. De goede raad van Markant, die de expertise heeft, en van gelijkgezinden kan alvast motiverend werken. In die zin geloof ik ook sterk in het project. Ik wil nog duidelijk zeggen dat ik die stereotypes over mannen en vrouwen niet wil ontkennen of bevestigen. Men moet de focus zowel op mannen als op vrouwen kunnen leggen. Het is duidelijk dat er drempels zijn voor beide groepen om te kiezen voor het ondernemerschap. Er zijn net heel veel troeven om een onderneming uit te bouwen. De Vlaamse overheid moet zich richten op het ondersteunen van al die ondernemers in elke fase van het ondernemerschap.

Ik kan me ook voorstellen dat bepaalde categorieën in dezen met gelijkaardige problematieken worden geconfronteerd. In dat geval lijken ook specifieke projecten me nuttig, bijvoorbeeld voor jonge ouders die het ondernemerschap moeten combineren met een jong gezin, of voor jonge ondernemers die de stap zetten, maar nog geen grote financiële buffer hebben en dus met heel veel onzekerheden zitten. Zijn er dus nog specifieke projecten die zich richten tot die specifieke groepen? Ik kijk alvast uit naar het verdere verloop van dit project.

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Collega Claes, het project loopt inderdaad twee jaar. Er wordt inderdaad gewerkt aan een vervolgtraject, zoals u vraagt, met dus ook een verdere uitrol over de andere Vlaamse provincies, naast Oost- en West-

Vlaanderen, waar dit dus als pilootproject werd gebruikt. Er is niet noodzakelijk een aparte oproep in elke provincie, maar wel wordt heel Vlaanderen finaal bediend. Dat blijft onze ambitie. Dat komt uiteraard boven op het structurele beleid, bijvoorbeeld het contract ondernemerschap, dat u welbekend is en waarbij we met diverse partners samenwerken.

Wat uw vraag over specifieke projecten voor specifieke doelgroepen betreft, daarin is op dit ogenblik niet voorzien. In de bestaande trajecten wordt natuurlijk ook rond specifieke topics gewerkt. Dat kan daarin misschien ook een aandachtspunt zijn.

De voorzitter: Mevrouw Claes heeft het woord.

Allessia Claes (N-VA): Dank u wel voor de verduidelijking. We zullen dat zeker opvolgen en daar in de loop der tijd nog wel eens een vraag om uitleg over stellen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Allessia Claes aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het ondernemerschap om jongere werkzoekenden te activeren – 693 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyne

De voorzitter: Mevrouw Claes heeft het woord.

Allessia Claes (N-VA): De Europese Unie definieerde ondernemerscompetentie als een van de acht sleutelcompetenties voor levenslang leren. Ondernemerschap gaat verder dan het opstarten van een bedrijf. Ondernemend zijn gaat eveneens over opportuniteiten zien, de handen uit de mouwen steken en initiatief nemen.

YouthStart is een organisatie die werkloze jongeren begeleidt en daaromtrent mooie resultaten kan voorleggen. VUB-onderzoek concludeerde dat 73 procent van de jongeren die een YouthStarttraining hebben gevolgd, effectief gereactiveerd werd door een baan, het starten van een eigen zaak, een opleiding of een herintrede naar het onderwijs.

YouthStart vraagt meer erkenning voor ondernemerschapsonderwijs. Dat zorgt ervoor dat jongeren een ondernemersgeest ontwikkelen. Dat betekent dat ze leren verbeelden, innoveren en creëren, verantwoordelijkheid voor anderen nemen, in teamverband werken en uiteindelijk ondernemer van hun eigen leven worden. Deze onderwijsmethodologie is vandaag nog weinig toegepast. YouthStart verklaart dit door een archaïsche kijk op leren, waarbij leren op de schoolbanken nog steeds de norm is. Ze pleiten er daarom voor om van ondernemerschap een onderwijsdoelstelling te maken en bewustmakingsfunctionarissen voor ondernemerschap aan te werven die educatieve acties uitvoeren en leerkrachten begeleiden bij het integreren van ondernemerschap in de lessen. Tevens geven ze aan dat ondernemingszin een doelstelling en educatieve praktijk moet worden voor al wie verantwoordelijk is voor het opleiden en ondersteunen van jonge werklozen.

Minister, daarover heb ik volgende vragen. Hoe worden ondernemerscompetenties meegenomen bij de opleiding, begeleiding en coaching van werkzoekenden, en bij jongeren in het bijzonder? Hoe kunnen ondernemers meer worden betrokken bij dergelijke trajecten? Zijn er projecten die daarmee experimenteren? Wat zijn de resultaten daarvan? Kan het ondernemerschapsonderwijs de brug slaan tussen onderwijs, werk en ondernemerschap? Hoe kunnen ondernemerscompetenties en vorming worden meegenomen bij het toekennen van de transitiepremie?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Collega Claes, vanuit het beleidsdomein Werk bestaan er geen ondernemerschapstrajecten die zich enkel richten op jongeren, wel trajecten met een specifieke focus op werkzoekenden, waaronder uiteraard ook jongeren kunnen vallen.

In al deze trajecten is er, zoals u terecht vraagt, steeds een sterke aandacht voor ondernemerscompetenties. Zo dient er binnen een activiteitencoöperatie steeds een persoonlijk ontwikkelingsplan geschreven te worden. Daarin wordt vastgelegd welke competenties de kandidaat-ondernemer nog dient te verwerven en welk ontwikkelpad men daartoe gaat afleggen. Ook binnen Jumpstarters, een Europees project rond Werk en Sociale Economie (WSE) dat werkzoekenden begeleidt naar ondernemerschap, wordt er onderzocht in hoeverre ondernemen haalbaar is voor de ondernemende kandidaat. Voor elke kandidaat-ondernemer worden de aanwezige en ontbrekende ondernemerscompetenties in kaart gebracht. Vervolgens ontvangt de deelnemer begeleiding en coaching op maat.

Wat betreft uw concrete vraag naar de transitiepremie: om een transitiepremie te ontvangen, dient een ondernemer een prestarterstraject succesvol afgerond te hebben. Tijdens dit traject begeleidt men de deelnemer bij het maken van een haalbaarheidsstudie en worden de ondernemerscompetenties verder versterkt. De deelnemer dient op het einde een goed uitgewerkt en haalbaar businessplan te bezitten en zijn algemene ondernemerscompetenties dienen versterkt te zijn. Ondernemerscompetenties en vorming worden dus zeker en vast meegenomen bij het toekennen van de transitiepremie.

Vanuit het beleidsdomein Economie zijn er daarnaast wel enkele maatregelen die zich specifiek richten op jongeren. Zo kunnen jongeren – naast het gekende YouthStart, dat gesteund wordt door het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) – terecht in 1 van de 38 jeugdhuisen met een project rond ondernemingszin, gesteund vanuit het departement Jeugd. Jongeren krijgen hier de kans om met hun ondernemerschapsidee te experimenteren om zo stapsgewijs te groeien in hun ondernemerschap.

Voor de verdere ontwikkeling ervan kunnen jongeren dan terecht bij Haven vzw, die sinds 2016 met steun van VLAIO jongeren toelaat te ondernemen onder de vleugels van de coöperatie, met opvolging en begeleiding door hun vertrouwde coach in hun jeugdhuis. Haven staat de jongeren ondertussen bij met financiële en administratieve ondersteuning.

VLAIO steunt tevens de ecosystemen voor student-ondernemerschap in de verschillende Vlaamse studentensteden. Zij focussen op een instellingsoverschrijdend aanbod, gericht op de ontwikkeling van ondernemerszin en ondernemerschap bij studenten. Hun aanbod is voornamelijk gericht op studenten, maar staat open voor alle jongeren.

Collega, ondernemers worden vandaag reeds betrokken binnen dergelijke projecten. Zo wordt er bijvoorbeeld aan kandidaat-ondernemers binnen de activiteitencoöperatie gevraagd om hun ondernemersidee te pitchen. Ondernemers worden dan uitgedaagd om feedback te geven op deze pitch. Op deze manier wordt de realiteit van het ondernemen binnengebracht. Kandidaat-ondernemers ervaren deze feedback als zeer waardevol. Binnen Jumpstarters zijn er verschillende coaches die zelf ervaring hebben als ondernemer. Bij de studentecosystemen zijn de ondernemersorganisaties mee partner.

Dan maak ik de brug met het onderwijs. Ik ben ervan overtuigd dat ondernemerschapsonderwijs inderdaad de brug kan slaan tussen onderwijs, werk en ondernemerschap. Vanuit mijn bevoegdheden wil ik alvast de ontwikkeling van

ondernemerschapscompetenties bij jongeren maximaal aanmoedigen en ondersteunen. Ten eerste zijn er de VLAIO-partners die inzake ondernemend onderwijs over expertise beschikken. Daarnaast zijn er de ecosystemen voor jong ondernemerschap, waar ik daarnet al naar verwees, die werken vanuit die bredere benadering van ondernemerschap. Vanuit deze benadering van ondernemend leren heeft VLAIO sinds 2021 bruggen gebouwd naar het domein van het non-formele leren.

Mee ondersteund door VLAIO, loopt er vanuit het departement Jeugd een project dat kadert in de realisatie van het jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan met als doel om de didactiek met betrekking tot ondernemend leren te vertalen naar de context en de doelgroep van het non-formele leren in het jeugdwerk. Er is tevens de opdracht om rond de ontwikkelde methodiek een leer- en ondersteuningsaanbod uit te werken ter verdere professionalisering van de jongerenbegeleiders.

De voorzitter: Mevrouw Claes heeft het woord.

Allessia Claes (N-VA): Bij ondernemen denk ik vaak aan het opstarten van een bedrijf, maar we beseffen heel goed dat het veel meer inhoudt. Het gaat over dingen in eigen handen nemen, creatief zijn, oplossingen zoeken en zeker niet bij de pakken blijven zitten. Dat is ook hetgeen ik versta onder 'activeren'. Op dit moment zijn dat de competenties die werknemers vragen en die voor hen cruciaal zijn. De campagne van VDAB was duidelijk. Misschien hopen ze om een witte raaf tegen te komen, maar wij – en ook de werkgevers – beseffen dat dat op dit moment niet haalbaar is. Als we kunnen inzetten op die specifieke competenties, is dat mooi meegenomen en een win-winsituatie, zowel voor de werkende als voor de werkgever.

Binnen alle trainingen, opleidingen, vormingen, coachingstrajecten zou men daarom moeten focussen op die specifieke ondernemerschapscompetenties. Ik hoorde de minister zeggen dat daar in de commissie een brede consensus voor is en dat het zeker waardevol is. De vraag is: hoe gaan we dat aanpakken? Hoe overtuigen we de leerlingen, de jeugd, de werkzoekenden, de werknemers van het belang van deze competenties? Ik ben ervan overtuigd dat men, hoe vroeger men dit aanpakt en hoe vroeger men hiermee kennismaakt, er later de vruchten van kan plukken. Ik kijk dan ook vooral naar het onderwijs. De minister doet dat ook. We gaan hier even buiten de bevoegdheid van deze commissie, maar we moeten zeker ook kijken naar het onderwijs. Nodig eens een ondernemer uit. Ga naar de bedrijven. Leer van elkaar. Geef feedback. Er zijn veel scholen die daar momenteel al op inspelen. Laat die goede praktijken een inspiratiebron zijn. Kortom, zet een ondernemer voor de klas en inspireer de kinderen en jongeren.

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Ik kan alleen maar bevestigen, collega Claes, dat als we jongeren vroeg genoeg via het onderwijs stimuleren voor het ondernemerschap, dat zeker positieve effecten heeft. Ik heb recent een mooi project mogen volgen en er kennis mee mogen maken aan de Universiteit Hasselt, maar ook uit algemene cijfers blijkt dat, wanneer jongeren tijdens hun studentenloopbaan al een ondernemende of zelfstandige activiteit opnemen, de kans bijzonder groot is dat ze nadien in de ondernemingswereld stappen.

Ik geloof heel sterk in het zo vroeg mogelijk stimuleren, enthousiasmeren en prikkelen van jongeren voor het ondernemerschap. Want hoe groot de uitdagingen in onze wereld ook zijn, het zullen altijd ondernemende mensen zijn die met oplossingen komen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tom Ongena aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de activering van Oekraïense vluchtelingen en de rol van de lokale besturen daarin
– 671 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyne

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Minister, we hebben het hier al een paar keer over gehad. Eind september had ik u al eens een schriftelijke vraag gesteld over de activering van Oekraïense vluchtelingen, waaruit bleek dat 935 Oekraïense vluchtelingen door VDAB aan het werk geholpen waren. Dat stond nogal in schril contrast met cijfers die we vanuit Nederland hoorden. Daar zijn het er 24.000.

Naar aanleiding daarvan heb ik u er dan ook in de plenaire vergadering een vraag over gesteld, op 29 oktober. En men wijst op het feit dat het niet alleen VDAB is, maar dat er ook via interim of rechtstreeks zelfs Oekraïense vluchtelingen aan het werk zijn gegaan. Maar toch gaf u aan dat het Nederlandse model eens moest worden bekeken. Bovendien gaf u toch ook de suggestie – een terechte suggestie, denk ik – om steden en gemeenten beter te betrekken en meer in te schakelen, ook bij die activering van Oekraïense vluchtelingen. U zei ook dat het misschien wel goed zou zijn om overleg te hebben met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) en ook eens te kijken naar de samenwerkingsverbanden die VDAB vandaag al sluit met die lokale besturen.

Helaas blijkt uit de praktijk tot nog toe dat het minder succesvol is. Naar aanleiding van die actuele vraag kreeg ik eigenlijk heel veel signalen, echo's van lokale besturen die toch wel aangeven dat er een probleem is met de manier waarop VDAB hen helpt of niet helpt of te weinig helpt, bij de toeleiding van Oekraïense vluchtelingen. De kritiek die altijd terugkomt, is dat VDAB dat veel te administratief bekijkt.

Daarnaast las ik ook verklaringen van de topman van VDAB, naar aanleiding van een interview van collega Somers, die een pleidooi hield om arbeidsbemiddeling veel meer te decentraliseren richting lokale besturen. Hij reageerde daar nogal defensief op en gelooft er echt niet in.

Die twee samen doen mijn wenkbrouwen wel wat fronsen en boezemen mij toch wel wat angst in. Een, het feit dat de lokale besturen zeggen dat de samenwerking met VDAB voor Oekraïense vluchtelingen toch niet zo goed loopt. Twee, het feit dat men vanuit VDAB blijkbaar zegt dat ze het zelf nog altijd beter kunnen dan die lokale besturen.

Daarom, minister, heb ik de volgende vragen.

Ten eerste, algemeen, wat is de recentste stand van zaken aangaande de activering van Oekraïense vluchtelingen? Hebt u daar de nieuwste cijfers over?

Ten tweede, kunt u dan misschien ook al wat meer zicht geven op wat het aandeel is van VDAB en ook andere actoren – onder andere de interimsector – in die activering?

Ten derde, hoe pakt VDAB de activering van Oekraïense vluchtelingen concreet aan, dus een beetje los van de administratieve procedures?

Ten vierde, is er al een bevraging geweest van VDAB richting de lokale besturen over hun ervaringen met de samenwerking met VDAB aangaande de activering van

Oekraïense vluchtelingen, en zo ja, zijn er al resultaten? Zo neen, het is misschien toch wel nuttig om dat even te gaan doen.

Ten vijfde, u had aangekondigd dat u ging kijken naar dat Nederlandse activeringsmodel. Hebt u daar al lering uit getrokken? Zo ja, wat zijn die lessen dan?

En ten slotte, omdat u er ook naar verwees toch een overleg te organiseren met de VVSG over de manier waarop lokale besturen meer en effectiever zouden kunnen worden ingezet in het activeren van Oekraïense vluchtelingen, is dat overleg er al geweest?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Dank u wel, collega Ongena.

VDAB heeft aan de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) gevraagd om een volledig zicht te krijgen op de tewerkstelling van tijdelijk ontheemde Oekraïners in Vlaanderen. Op dit moment hebben wij hier nog geen antwoord op mogen ontvangen. We hebben voorlopig dus enkel zicht op de Oekraïners ingeschreven bij VDAB. Dat had ik inderdaad vrij recent ook geantwoord op de actuele vraag.

Vandaag zijn er 6005 ontheemde Oekraïners ingeschreven bij VDAB. 34 procent daarvan – of 2047 – heeft al gewerkt en 18,8 procent – of 1128 – is nog steeds aan het werk.

Uit de maandelijkse cijfers van VDAB blijkt dat van de 5688 Oekraïners die eind oktober van dit jaar waren ingeschreven bij VDAB, 4296 bereikt werden met een of meer acties door VDAB of partners. Dat is 75 procent. Vaak lopen er verschillende acties tegelijkertijd, bijvoorbeeld het leren van het Nederlands, al dan niet via verschillende modules, en het volgen van beroepsopleidingen. Nederlands voor anderstaligen is met 10.726 acties momenteel de belangrijkste. Aangezien de meeste Oekraïners geen of een heel beperkte kennis van het Nederlands hebben, spreekt dat voor zich, maar het is ook een heel belangrijke eerste stap voor het verdere traject richting werk, zeker omdat ook de kennis van het Engels vaak nog beperkt is. Zoals u weet, is onze visie dat je het best Nederlands kunt leren op de werkvloer, maar we zien bij deze groep dat er vaak geen enkele vorm van communicatie mogelijk is.

Stellen dat het aanbod van VDAB puur administratief en theoretisch is, komt niet helemaal overeen met de realiteit. VDAB zet doorlopend in op matching met de vele vacatures op de arbeidsmarkt. Het blijft nog steeds mogelijk voor werkgevers om vacatures te labelen met #werkplekvrij. Intussen ontving VDAB in totaal al 10.282 vacatures met die hashtag. Op dit moment zijn er 3585 openstaande vacatures. Het aantal openstaande vacatures ten opzichte van het aantal geplaatste vacatures met #werkplekvrij kende in verhouding de afgelopen maanden een dalende trend, wat een positieve evolutie is qua invullingsgraad.

Complementair met de werking van VDAB zette het Departement Werk en Sociale Economie samen met geïnteresseerde sectoren addenda aan de sectorconvenanten uit. Ook de uitzendsector tekende hierop in. De maatregelen die de uitzendsector uitzette, situeren zich op het vlak van de bekendmaking rond werken in de uitzendsector, over ondersteuning en opleiding tot jobdates. Eind oktober organiseerde Travi ook een webinar voor Oekraïners. VDAB maakte dit ook bekend bij de bij VDAB ingeschreven Oekraïners. De opkomst voor het webinar was met ongeveer 1200 aanwezigen toch erg groot te noemen.

Het statuut tijdelijke bescherming houdt in dat Oekraïense nieuwkomers recht hebben op een equivalent leefloon. Voor leefloongerechtigden ligt de activeringsbevoegdheid en de regie over het traject dus bij onze lokale besturen en OCMW's.

Ongeacht of er een samenwerkingsakkoord is tussen VDAB en de lokale besturen, werd in functie van de noden op het terrein met lokale besturen samengewerkt met betrekking tot de activering van Oekraïense vluchtelingen. Lokale besturen die een samenwerkingsovereenkomst hebben afgesloten, nemen vaker en vlotter contact op met VDAB om specifieke noden te signaleren en om gezamenlijke acties op te zetten. Zo vonden er gezamenlijke acties plaats met VDAB en lokale besturen om Oekraïense vluchtelingen in te schrijven. Voor de samenwerking op dat vlak kan verwezen worden naar lokale jobbeurzen en dergelijke. Dat toont het belang van zo'n samenwerkingsovereenkomst aan, die moet uitmonden in concrete, tastbare acties met één doel: de vele vacatures invullen. Ik kan lokale besturen, die het leefloon uitkeren, dan ook alleen maar oproepen om Oekraïners massaal door te verwijzen naar VDAB om zich in te schrijven. Het blijft belangrijk OCMW's daarvoor te blijven sensibiliseren. We gaan daar verder trajecten rond uitzetten, niet alleen voor Oekraïners, maar voor leefloners tout court.

Er is structureel overleg tussen VDAB en de VVSG over de tussentijdse resultaten van de inschrijving van Oekraïense vluchtelingen en het specifiek ontwikkeld dienstverleningsaanbod, via de centrale en provinciale werkgroepen lokale besturen. Maar de lokale besturen hebben dus de regie.

In oktober 2022 was er een uitwisseling tussen de taskforce Oekraïne en de Nederlandse tegenhanger. Uit deze uitwisseling bleek dat er grote gelijkenissen zijn tussen beide landen. Ik ben hier, naar aanleiding van uw actuele vraag, al dieper op ingegaan. Het grootste verschil ligt in het leefloon dat toegekend wordt. In Nederland beperkt men zich tot het bed-bad-broodprincipe, wij kozen voor het toekennen van een leefloon. Daar zijn wel wat verschillen uit af te leiden. Dit maakt dat we minder opvang moeten voorzien dan in Nederland het geval is, en mensen zelf hun weg vinden naar de reguliere woonmarkt, maar het heeft als keerzijde dat Oekraïners ervoor kiezen om niet te werken. Dat wordt ook wel vastgesteld. Ze spreken eventueel een deel van hun spaargeld aan.

Ik kan lokale besturen enkel maar blijven oproepen om hen door te sturen naar VDAB. Dat blijft een heel belangrijk punt. Ze zijn deel van de grote groep niet-actieven. In het geval van een leefloon moeten ze zo snel mogelijk geactiveerd worden richting werk.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Dank u wel, minister. U spreekt van 1128 mensen die nu aan het werk zijn. In september 2022 waren het er iets minder dan 1000. U kunt toch niet zeggen dat dit een grote doorbraak is als ik hoor dat er 10.000 vacatures werden doorgestuurd waar een werkplek vrij is, specifiek voor Oekraïense vluchtelingen. Er zijn er 2048 die al gewerkt hebben, dat hebt u daarnet ook gezegd. Dat is 1 op 5. Eigenlijk zijn er voor de 10.000 vacatures maar 2000 mensen aan het werk gezet via VDAB. Ik zal die nuance erbij zetten. Het blijft wel wat hangen.

De echo die ik van de lokale besturen kreeg – en in uw antwoord zegt u dat ook – is dat VDAB focust op inschrijven. We moeten mensen doorsturen zodat ze zich inschrijven. De frustratie bij lokale besturen is dat VDAB dan begint met modules en acties en wat weet ik. Men komt in een malle-molen terecht waardoor het resultaat uitblijft. Men zegt vanuit lokale besturen dat het veel beter zou zijn mocht VDAB zich actief mee inzetten om bijvoorbeeld jobdagen met lokale werkgevers te organiseren, uit de buurt en de regio. Men kan daar die Oekraïense vluchtelingen, al dan niet uit nooddorpen maar bijvoorbeeld ook uit omliggende gemeenten, in rechtstreeks contact brengen met zeven, acht, negen werkgevers die in die regio actief zijn. Dat heeft al geholpen. Hier en daar zijn er voorbeelden geweest, maar waar het initiatief vanuit het lokaal bestuur kwam. Het lokaal bestuur klaagt erover dat VDAB daar onvoldoende aan meewerkt.

Nogmaals, als men VDAB contacteert, krijgt men vaak het antwoord dat zij inschrijven. Men focust dan heel snel op gebrek aan taal en gebrek aan kinderopvang. Maar vaak lossen die problemen zich wel op als je mensen rechtstreeks in contact brengt met werkgevers. Dan blijkt de taalbarrière niet zo groot te zijn; men lost dat wel op de werkvloer op. Die al te ambtelijke en te logge instelling bij VDAB zorgt voor frustraties en is ongetwijfeld een van de oorzaken – laat ons eerlijk zijn – waarom we nog altijd op 1100 en zoveel zitten, terwijl het verschil met Nederland groot is.

U maakt terecht een punt, minister, dat het verschil in het leefloon zit. Ik treed u ten volle bij dat we stilaan moeten gaan zeggen dat aan het equivalent leefloon in principe een activeringsverplichting kan worden gekoppeld, en dat we dat ook gaan doen. We moeten lokale besturen effectief duidelijk maken dat het stilaan tijd wordt dat we de Oekraïense vluchtelingen activeren. We moeten er stilaan wat meer druk op gaan zetten. Maar ook dan zal het een kwestie zijn dat VDAB zich daar ten volle in inschakelt.

Mijn bijkomende vraag is: gaat u meer druk zetten richting VDAB? Bekijk het minder ambtelijk. Ga meer hands-on met lokale besturen om. Organiseer mee jobdagen, want dat levert resultaat.

Gaat u richting lokale besturen duidelijk maken dat er een activeringsplicht kan worden gekoppeld aan het equivalent leefloon? We laten hier kansen liggen. We hebben hier een potentieel aan mensen die vaak willen werken, en we laten dat liggen, terwijl we die mensen nodig hebben. De personeelskrapte in alle sectoren is ons allemaal bekend.

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaike De Vreese (N-VA): Collega, minister, ik heb het echt heel moeilijk met de toon waarop dit debat wordt gevoerd. Ik heb er nog zo voor gewaarschuwd en nu valt u, collega Ongena, precies uit de lucht. De moeizame activering van Oekraïners is een rechtstreeks gevolg van de beslissingen van de Federale Regering, de regering-De Croo, die er zelf voor heeft gekozen om die tijdelijk ontheemden meteen toegang te geven tot die sociale zekerheid, tot een leefloon. Dat was absoluut geen goed idee, het tegenovergestelde van activerend.

En nu zegt u, collega, dat we naar het Nederlandse model moeten kijken, maar wel slechts naar een deeltje ervan. In Nederland, collega's, is 80 procent van de Oekraïners aan het werk. Maar daar krijgt men 260 euro, hier in Vlaanderen krijgt een gezin 2500 euro omdat er nog eens kindergeld bovenop komt.

En nu moet Vlaanderen het maar oplossen. Nu moet VDAB het maar oplossen. Maar uw partij, collega Ongena, heeft de oplossing in handen. Ik roep dan inderdaad op om naar het Nederlandse model te gaan, maar dan wel volledig, en ook te gaan naar bed-bad-brood zonder het volledige leefloon uit te betalen. En dan zullen we gaan naar activering.

Minister Brouns, ik steun u en ik vind het ook correct dat u de oorzaak hier vandaag aanhaalt in dit debat. Ik ga er volledig mee akkoord dat VDAB op dit moment een belangrijke rol te spelen heeft en er volledig op moet inzetten. In de situatie waarin we nu zitten, moeten we de activering naar een hoger niveau krijgen. Ook de steden en gemeenten hebben daarin een enorme rol te spelen. Maar dat geldt eigenlijk voor alle erkende vluchtelingen. En daar is er nog enorm veel werk aan de winkel. Daar zou de prioriteit van de VDAB moeten liggen: mensen die erkend zijn, die hier langdurig kunnen blijven, op een duurzame manier aan het werk krijgen. Focus daarop, leg de prioriteit bij VDAB. Onze samenleving zal daar nog heel wat vruchten van kunnen plukken.

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Collega's, ik dank jullie. Ik refereer nog eens aan mijn eerste ontmoeting met de raad van bestuur van VDAB. Ik heb hun daar maar één vraag gesteld, namelijk: leg de focus waar hij moet liggen. Onze arbeidsreserves vandaag zijn de niet-actieven, en dat is een zeer grote groep. Dat zijn onder andere de leefloners, en in dit geval ook onze tijdelijk ontheemde Oekraïners. Vandaag zijn er grote verschillen. En het moet meer zijn dan zuiver inschrijven. Ja, het moet meer zijn.

Het is een gedeelde verantwoordelijkheid. Ik heb zelf de ervaring gehad dat we er 35 hebben opgevangen en dan begeleid naar de woonmarkt. Maar je voelt inderdaad, en daarin moeten we eerlijk zijn, dat het een grote uitdaging is om ze te kunnen activeren. En dat heeft meerdere redenen. Het is niet alleen VDAB die onvoldoende doet, het heeft ook te maken met het feit dat ze dat leefloon krijgen, wat inderdaad een groot bedrag is in verhouding met wat ze gewoon zijn. Er zijn heel wat goede voorbeelden van samenwerking tussen lokale besturen en VDAB, heel hands-on, zoals u terecht zegt. Het gaat over de jobbeurzen die worden georganiseerd, de rechtstreekse contacten met werkgevers die vandaag inderdaad vaak schreeuwen om handen, ondanks de economische dip. Die goede voorbeelden kunnen we nog veel meer delen.

Om aan de slag te gaan met leefloners werken we vandaag ook aan een proefproject. In de werkgelegenheidsconferentie van volgend jaar zullen we nog veel meer inzetten op die samenwerking tussen VDAB en de lokale besturen, want ik geloof daar heel erg in. Die band moet veel nauwer worden, zeker als we die vele niet-actieve mensen willen activeren, omdat die lokale besturen met hun netwerk en partners daar een veel beter zicht op hebben. Vanaf dag één hebt u aan mij een pleitbezorger om die relatie tussen VDAB en de lokale besturen te versterken, ook in de toeleiding van onze Oekraïners naar de Vlaamse vacatures.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Collega De Vreese, het is niet door met de vinger te wijzen dat we dit probleem zullen oplossen.

U weet goed genoeg dat er voldoende redenen waren om te kiezen voor het systeem van leeflonen. De minister verwees al naar de opvang. Maar gebruik dat dan toch niet als paraplu om dan niet te moeten zeggen tegen de lokale besturen – een Vlaamse bevoegdheid – dat het niet is omdat ze een equivalent leefloon krijgen, dat ze hen met rust moeten laten. Ze hebben wel degelijk de mogelijkheid om hen te activeren, om hen te verplichten om inspanningen te leveren en een job te zoeken.

En ten tweede, er is VDAB, sinds jaar en dag een Vlaamse instelling, een 'boîte' van bijna vijfduizend mensen en een budget van 900 miljoen euro, die – laat ons eerlijk zijn, ik hoor het van alle kanten, ook bij uw partijgenoten – toegeeft dat het niet goed werkt. En dat blijkt nog maar eens bij de activering van Oekraïense vluchtelingen.

Dus alstublieft, speel daarrond geen politiek spelletje. Oké, u doet maar. Maar we willen vooral resultaten zien. En dat is in het belang van die Oekraïners, waarvan er velen echt willen werken, maar ook in het belang van heel veel van onze werkgevers, van onze kmo's, van onze bedrijven. Want zij zoeken werkkrachten maar vinden die niet en zien daar mensen die dat willen doen en zich afvragen waarom ze de weg naar hun vacatures niet vinden. Er ligt op dat vlak een heel belangrijke verantwoordelijkheid bij VDAB, in samenwerking met de lokale besturen, allebei Vlaamse bevoegdheden.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Caroline Gennez aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over niet-inzetbare werkzoekenden – 672 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyne

De voorzitter: Mevrouw Gennez heeft het woord.

Caroline Gennez (Vooruit): Ik sluit met deze vraag naadloos aan bij de opmerking van collega Ongena over de performantie van VDAB. Want uit schriftelijke vragen die we stelden, blijkt dat van alle langdurig werkzoekenden, dat zijn mensen die meer dan twee jaar werkzoekend zijn, er meer werkzoekende als niet-inzetbaar worden gekwalificeerd dan dat er werkzoekenden in een voortraject of een opleiding zitten. Er zijn 17.821 niet-inzetbaren, en er zijn 8111 mensen die in een opleiding zitten, en dat is verbazend.

Niet-toeleidbare werkzoekenden kampen met een combinatie van psychomedisch-sociale factoren die hun gezondheid en/of maatschappelijke of professionele integratie duurzaam aantasten, met als gevolg dat die mensen niet altijd in staat zijn om in het normale economische circuit te werken en ook geen al dan niet betaald aangepast of begeleid werk kunnen verrichten, definitief of tijdelijk.

VDAB identificeert deze mensen als niet-toeleidbaar werkzoekende aan de hand van een internationaal erkende screeningstool: de International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF).

Ik vind het feit dat zoveel mensen eigenlijk als niet-inzetbaar zijn gekwalificeerd, gegeven de krapte op onze arbeidsmarkt en gegeven de hoge nood aan opleiding en levenslang leren, echt wel betreurenswaardig. Er zijn meer mensen die worden afgeschreven als niet-inzetbaar dan er effectief in opleiding zitten. En nu kan de krapte op de arbeidsmarkt daar inderdaad debet aan zijn. Veel mensen zijn vandaag aan het werk, maar dat rechtvaardigt niet dat we bijna 18.000 mensen gewoon aan hun lot overlaten.

Daarom heb ik de volgende vragen voor u, minister. Hoe verklaart u dat er bijna 18.000 mensen als niet-inzetbaar zijn gekwalificeerd, terwijl er maar 8111 in een opleiding of voortraject zitten bij VDAB? Welke acties plant u te ondernemen om te zorgen dat het aantal opleidingen verder wordt versterkt, ook voor de groep die vandaag als niet-inzetbaar is gekwalificeerd? Vindt u het statuut van werkloosheid passend voor een deel van deze doelgroep? Zo ja, dan moet er natuurlijk met die mensen aan de slag gegaan worden. Zo nee, wat is het alternatief?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Dank u wel, collega Gennez. De groep 'niet-inzetbaar op langere termijn' heeft een afstand tot de arbeidsmarkt die nog niet te verkleinen is door acties. Hierdoor zijn stappen naar werk, in welke vorm ook, niet aan de orde. Het klopt dat er meer mensen zijn die niet-inzetbaar zijn op langere termijn dan dat er momenteel werkzoekenden in opleiding of voortraject zijn.

VDAB gaat niet licht over deze inschatting als 'niet-inzetbaar'. Alle dossiers worden individueel, geval per geval, ingeschat. VDAB stelt vast dat voor sommige mensen een tewerkstelling binnen het jaar niet haalbaar is. Hun situatie wordt jaarlijks geëvalueerd. Deze groep groeit in aantal en toont aan dat werkzoekenden met meer en meer problemen geconfronteerd worden, die complexer worden en een traject naar werk verhinderen.

Wie geen nood heeft aan een voortraject of opleiding, wordt door VDAB en partners bemiddeld naar werk. Iedere werkzoekende waarbij ingeschat wordt dat een opleiding of voortraject haalbaar en nodig is om tewerkstelling te betrachten, zal door VDAB daarin ondersteund en begeleid worden. VDAB tracht opleidingen zo laagdrempelig mogelijk te maken – denk daarbij aan afstand, taal – zodat werkzoekenden hier maximaal aan zouden kunnen deelnemen.

Ook bij voortrajecten is er oog voor laagdrempeligheid. Een voorbeeld hiervan zijn de werk- en zorgtrajecten, waarbij arbeidsmatige activiteiten een belangrijke pijler zijn om mensen met een bepaalde problematiek te laten participeren aan de arbeidsmarkt.

Bovendien wil VDAB in nauwe samenwerking met het Europees Sociaal Fonds (ESF) en lokale besturen de komende jaren inzetten op het verder uitwerken van partnerschappen binnen het ESF-project 'Capacity Building'. De doelstelling is om, samen met partners, vanaf 2024 lokale partnerschappen uit te rollen om niet-beroepsactieven en werkzoekenden met een complexe problematiek, waaronder de neetjongeren (not in education, employment or training) te ondersteunen om ten volle te participeren in de samenleving, inclusief maar niet uitsluitend, qua werk.

Kortom, collega Gennez, u ziet dat we oog hebben voor kwetsbare werkzoekenden en hen zoveel mogelijk proberen te ondersteunen in hun zoektocht en traject richting werk, hetzij in het reguliere arbeidscircuit hetzij binnen de sociale economie. Toch zijn de problematieken van een bepaalde groep werkzoekenden zo complex dat eerst de redenen waarom iemand niet aan de arbeidsmarkt kan participeren, moeten worden aangepakt voordat een opleiding of voortraject opgestart kan worden, wil dat ook succesvol zijn.

Ik blijf het bijzonder belangrijk vinden dat mensen die niet werken of geen werk vinden, begeleid worden door VDAB of een van de partners.

Het statuut werkloosheid laat toe dat VDAB voor deze klanten nog steeds bevoegd is om hen te activeren. Ook al zijn deze klanten momenteel niet inzetbaar, door de jaarlijkse evaluaties van de op te volgen klanten wordt telkens opnieuw ingeschat of de situatie van de klant geëvolueerd is en of er ondertussen stappen naar werk gezet kunnen worden.

In een krappe arbeidsmarkt zoals de onze, waarbij we elk talent nodig hebben, is het aangewezen dat we zoveel mogelijk potentieel op de radar houden en zodra mogelijk activeren richting werk.

Toch stelt VDAB vast dat er mensen zijn bij wie ze herhaaldelijk vaststellen dat ze op langere termijn vanwege medische, mentale, psychische, psychiatrische of sociale problemen niet betaald aan de slag kunnen – niet in de reguliere arbeidsmarkt, niet in sociale economie maar ook niet in een stage of traject op weg daar naartoe. Voor deze mensen moeten we nadenken of het werkloosheidsstatuut wel het beste statuut is, wetende dat ze ook niet op langere termijn beschikbaar zullen zijn en begeleidingsacties geen resultaat opbrengen. We gaan daarom graag in gesprek met onze federale collega over de mogelijkheden voor een aangepast statuut. Vanuit de Vlaamse Regering heb ik dan ook een brief overgemaakt aan federaal minister Pierre-Yves Dermagne, en daarover een vraag gesteld.

De voorzitter: Mevrouw Gennez heeft het woord.

Caroline Gennez (Vooruit): Bedankt voor uw antwoord. Wat uw laatste opmerking betreft, denk ik dat dat een goede zaak is. Dat is een antwoord op mijn derde vraag, namelijk of u werkloosheid het beste statuut vindt voor mensen die echt bijna definitief als niet-inzetbaar worden gekwalificeerd. Ik steun dan ook uw

vraag naar een aangepast statuut, en zal dat ook aan onze federale collega's mee overmaken.

Daarnaast ben ik het helemaal eens met alles wat u gezegd hebt. Uw analyse is pertinent, uw analyse van de doelgroep is helemaal correct. Wij van Vooruit zouden verre van zeggen dat dat een gemakkelijke doelgroep is om toe te leiden naar opleiding, laat staan naar werk. Maar wij zijn toch wel bezorgd over het achterlaten van mensen. Ik denk dat we ons dat niet kunnen permitteren, zowel in het belang van die mensen zelf als in het belang van onze economie, onze productiviteit en onze welvaartsstaat. Want hoe meer mensen tewerkgesteld zijn – of dat nu deeltijds is, dan wel in het normaal economisch circuit of in de sociale economie – hoe beter voor een sterke sociale zekerheid en voor een welvaartsstaat die naam waardig. Daarom wil ik er toch nog eens op hameren dat onderzoek aantoonde dat intensieve begeleiding, samen met opleiding en stages, de beste manier is om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te krijgen. En daarom blijft het toch wel bijzonder dat men zoveel mensen eigenlijk niet begeleidt.

Ik wil dan ook een laatste bijkomende vraag stellen. Hoe wilt u meer werkzoekenden opleiden of een stage laten volgen, en hoe evalueert u het probleem? Ligt het hier bij een gebrek aan aangepaste opleiding of stageplaatsen, ook voor mensen met een complexe problematiek? Of ligt het bij de bereidheid van werkzoekenden om zich effectief te engageren? Ik denk dat we het er met z'n allen over eens zijn dat we iedereen naar zijn eigen mogelijkheden, en met een passend aanbod van werkbaar werk, in een stage, een opleiding of een job moeten trachten te engageren.

De voorzitter: Mevrouw Claes heeft het woord.

Allessia Claes (N-VA): Ik denk dat we het ons vandaag niet kunnen veroorloven om talent verloren te laten gaan. En ik denk dat we ons moeten afvragen of die niet-toeleidbaren wel op hun plek zitten bij VDAB. Ik denk dat die vooral thuishoren bij het beleidsdomein Welzijn. We weten dat er verschillende problematieken zijn bij deze groep, en voordat zij de stap zetten naar betaald werk is er ook specifieke ondersteuning en begeleiding nodig. Bij het ontwerp van decreet over de werkende zorgtrajecten hebben we het daar nog over gehad in deze commissie. Daar wordt het aanbod geoptimaliseerd naar activeringstrajecten: arbeidsmatige activiteiten (AMA's) en de onthaaltrajecten binnen het geïntegreerd breed onthaal. Ik denk dat we dit decreet ook alle kansen moeten geven.

Daarover heb ik een aantal bedenkingen en vragen. Wat zal er gebeuren met die doelgroep van het decreet Werk- en zorgtrajecten, dus de niet-toeleidbaren? Zal VDAB die mensen direct toeleiden naar die werk- en zorgtrajecten? Hoe zorgen we ervoor dat die niet-toeleidbaren opnieuw de weg vinden naar VDAB als ze klaar zijn om opnieuw aan de slag te gaan? Kan het vrijwilligerswerk een zinvolle piste zijn? Wat is de stand van zaken van het initiatief naar de federale minister om vrijwilligerswerk mee te erkennen als een zinvolle stap naar betaalde arbeid?

In de beleidsnota wordt er inderdaad ook over gesproken om te vragen naar een apart statuut voor deze niet-toeleidbare werkzoekenden binnen de werkloosheidsverzekering. Ik ben ook blij te horen dat u die vraag hebt gesteld, minister. Maar het was nog niet duidelijk of daar ook een antwoord op gekomen is van de federale minister. Of zijn we nog steeds wachtend?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Bedankt, collega's. Het is absoluut niet onze bedoeling om mensen aan hun lot over te laten, integendeel. Hoe zwaar hun rugzak vaak ook is, we willen de mensen uiteraard niet loslaten. Zij krijgen natuurlijk dienstverlening om die problematieken aan te pakken die ervoor zorgen dat ze niet inzetbaar zijn.

Dat gaan we maximaal doen. Jaarlijks zijn er evaluaties om te kijken of een voortraject of een opleiding gestart kan worden. We laten dus niemand los, ik herhaal het graag.

VDAB gaat niet lichtzinnig over die beslissing, dat had ik al gezegd. Voor mensen waarbij een voortraject zinvol is, gaan we dat zeker doen. De problemen zijn vaak complex. Dit zijn mensen die vaak ook niet geschikt zijn voor arbeidsmatige activiteiten. Dus het gaat echt wel om serieuze problematieken.

Collega Claes, VDAB maakt de inschatting. Dat kan ook een advies Welzijn zijn, zoals werd gezegd. En de vraag rond vrijwilligerswerk is inderdaad gesteld in het kader van het asymmetrisch beleid. We hebben nog geen formeel antwoord gekregen, maar we gaan zeker die dialoog aan.

De voorzitter: Mevrouw Gennez heeft het woord.

Caroline Gennez (Vooruit): We kijken uit naar het antwoord van het federale niveau en de bijkomende acties. We blijven het met veel enthousiasme opvolgen. Bedankt.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.